

Riksdagens protokoll 1997/98:98

Tisdagen den 28 april



Protokoll
1997/98:98

Kl. 14.00 – 16.17
18.00 – 18.40

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 april.

2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarans ledamöter:

Förslag till rådets förordning (EG) om ändring av förordning (EG) om de avgifter som skall betalas till Europeiska läkemedelsmyndigheten för värdering av läkemedel *KOM (98) 21*

3 § Svar på interpellation 1997/98:231 om de mindre sjukhusen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat på vilka sätt jag avser att agera för att råda bot på den uppfattning som alltmer sprider sig om att de mindre sjukhusen skulle vara sämre på grund av sin storlek. Chatrine Pålsson har också frågat om jag avser att vidta åtgärder för att motverka nedläggning av mindre sjukhus.

Som Chatrine Pålsson framhåller i interpellationen har de medicinska framstegen ställt oss inför nödvändiga förändringar av sjukhusstrukturen. Det är emellertid inte så att kraven på att förändra sjukhusens struktur på något sätt kommer överraskande. Tvärtom har de kunnat förutsägas, och har också förutsagts av insiktsfulla bedömare, sedan lång tid tillbaka. Förutsägelserna har grundats på såväl ekonomin som de teknologiska förutsättningarna.

Under de senaste åren har landstingen påbörjat ett arbete med att förändra sjukhusstrukturen i mer genomgripande former än tidigare. Det är en naturlig konsekvens av den medicinska utvecklingen som möjliggör att mer vård numera kan ges utanför sjukhusen. Under 1990-talet har mer än var femte vårdplats försvunnit i akutsjukvården. Det leder till att också organisationen av den kvarvarande slutna vården måste kunna omprövas.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Utvecklingen går mot att den nuvarande organisationen med uppdelning i primärvård, länsdelssjukvård, länssjukvård och regionsjukvård börjar bli inaktuell; en ny mer ändamålsenlig sjukvårdsstruktur håller på att växa fram. På några håll genomförs en kraftfull modernisering av akutsjukvårdsstrukturen bl.a. mot bakgrund av det måldokument för akut omhändertagande som Socialstyrelsen tog fram år 1994. Måldokumentet, som utarbetades med hjälp av en expertgrupp, rörde framför allt de kirurgiska specialiteterna. I en uppföljningsrapport som kom ut året därpå ställdes rekommendationerna i måldokumentet i relation till den då aktuella situationen vid akutsjukhusen. Den jämförelsen visade att många akutsjukhus inte hade acceptabel kompetens.

Internationella och svenska studier har dokumenterat värdet av koncentration och specialisering av akutsjukvården när det gäller svåra olycksfall och ovanliga sjukdomar. Kvalitet och säkerhet kan också anföras som motiv för en ökad koncentration av delar av den kirurgiska vården. Liknande motiv anförs från vissa håll som motiv för koncentration av vården av patienter med andra akuta sjukdomstillstånd, t.ex. hjärt-kärlsjukdomar. Enligt vad jag har erfarit finns det delade meningar inom läkarkåren om hur långt man kan och bör driva koncentrationen. Patienternas önskemål om närhet till sjukvård talar mot en alltför långt driven koncentration, liksom hänsynen till de anhöriga.

Planeringen av den framtida hälso- och sjukvårdsstrukturen måste också ta hänsyn till de geografiska förhållandena i Sverige. Strukturen kan inte vara densamma i tätbebyggda områden som i glesbygden.

Tendensen i den pågående strukturomvandlingen är inte heller att lägga ned sjukhus – utan att förändra deras innehåll. Det handlar om förändrad fördelning av uppgifter mellan sjukhusen, den öppna specialistvården utanför sjukhus, primärvården och de särskilda boendeformerna i kommunerna. I förändringsarbetet ingår också ett mer flödesorienterat synsätt utifrån patientens perspektiv med betoning på vårdkedjor och vårdprogram.

Utvecklingen går således mot att den kirurgiska akutsjukvården koncentreras till större sjukhus, medan de mindre inriktar sig på planerad vård. Dessa sjukhus har en mycket viktig funktion framför allt i vården av äldre. Fördelarna ligger i närheten till anhöriga och patientens egen miljö, i möjligheterna till en helhetssyn på patientens behov samt i bättre förutsättningar för samverkan mellan sjukhus, primärvård och den kommunala hälso- och sjukvården/äldreomsorgen.

Detta kan illustreras med ett exempel från Västmanland. I Västmanland sker koncentrationen av de kirurgiska akutresurserna till Västerås. Centrallasarettet i Västerås får akutsjukhusets kompetenskrav tillgodosedda, samtidigt som en uppgradering görs av framför allt den internmedicinska kompetensen på övriga sjukhus. Exemplet visar att det är möjligt att genomföra en modernisering av akutorganisationen parallellt med en kvalitetsförbättring inom vården, främst av de äldsta patienterna.

Strukturförändringar inom hälso- och sjukvården är en process som måste få ta tid och anpassas till lokala förutsättningar. Det finns inte en modell som passar över hela landet. Ansvar för organisationen av hälso- och sjukvården åligger naturligtvis sjukvårdshuvudmännen. Regeringen har, genom Socialstyrelsen, en självklar uppgift att följa kvaliteten i vården.

Grundläggande för all vård och omsorg måste givetvis vara att människor skall känna trygghet och att man kan vara säker på att vården och omsorgen håller god kvalitet. Sjukvården måste organiseras så att vi både kan klara ett högspecialiserat akut omhändertagande och ta hand om äldre människor. I det arbetet är jag övertygad om att både små och stora sjukhus, och inte minst primärvården, behövs.

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 2 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag tacka Margot Wallström för svaret. Jag har i alla fall fått svar på några av mina frågor.

Vad jag under senare år har blivit förvånad över är den åsikt som tycks finnas, nämligen att mindre sjukhus skulle vara sämre än större. Jag har också många gånger undrat vad det är som är så speciellt med Sverige eftersom vi för en sjukhuspolitik som inte andra länder för.

I Sverige har vi redan nu få och stora sjukhus. Här finns det 8–13 sjukhus per miljon invånare. I Tyskland och USA, för att ta ett par exempel, finns det mer än 20 sjukhus per miljon invånare. Inte heller har man den gammalmodiga uppdelning som jag mycket har ifrågasatt, dvs. med länsdelssjukhus, länssjukhus och universitetssjukhus. I stället har man mindre och större sjukhus, beroende på hur mycket upptagningsområdet omfattar. Den utveckling som vi sett under senare år har ju ändå gjort att även mindre sjukhus fått en alltmer kvalificerad personal. Inte minst gäller det läkare och specialister. Olika undersökningsmetoder har utarbetats. Man har haft direktkontakt med det stora universitetssjukhuset, och det har fungerat alldeles utmärkt.

Jag är glad över att också socialministern tycker att vi har ett föråldrat system och att vi kanske borde se över det hela, vilket jag många gånger har motionerat om. Jag undrar ändå vad som är grunden till att man ifrågasätter det här.

SPRI har lagt fram en rapport, *Vårdkostnader 1994*, med DRG-jämförelser beträffande sjukhus och kliniker. Där slås det fast att små sjukhus *inte* är dyrare än stora sjukhus. Däremot är det stora skillnader mellan olika kliniker inom ett sjukhus. Det lönar sig inte att lägga ned små sjukhus, säger fil.dr Kennet Carling, som är medförfattare till nämnda rapport. Man åstadkommer inte därigenom billigare vård. Historien visar också att om ett sjukhus läggs ned så är det borta för alltid.

Socialministern säger nu att meningen inte är att sjukhus skall läggas ned, utan att verksamheten skall förändras. Då läser jag mellan raderna och hör mellan orden att det skall bli en annan sorts verksamhet. Det är bra, inte minst för både personalen och invånarna. Men den sortens akut-sjukvård kanske inte sköts där. Då blir det ändå inte samma trygghet som den jag avser för ett akut omhändertagande, en hjärtinfarkt eller vad det vara månde. Människor känner trygghet, även om ingenting händer, just i närheten till vård.

Fru talman! När någon vårdas på sjukhus och man inte vet om det finns resurser i form av narkospersonal dygnet runt osv. måste det också för planerade operationer till en ordentlig bas inom jourorganisationen ifall någonting skulle hända, t.ex. om den opererade patienten skulle behöva omopereras. Annars finns ju risk att de mindre akutsjukhusen på grund av bristande trygghet tvingas se att patienterna i alla fall åker till ett

ställe längre bort och blir opererade, eftersom en patient nu får välja själv.

Med anledning av det, fru talman, vill jag fråga socialministern: Om man prutar av på akutsjukvårdsidén, den basalaste verksamheten, finns det då inte risk att de här sjukhusen på sikt avlövas i alla fall?

Anf. 3 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Jag kan ge Chatrine Pålsson rätt i att den svenska vårddebatten alltför mycket präglas av storstadsperspektiv. Och jag håller med statsrådet om att kraven på strukturförändringar inte är överraskande modenycker. Men förändringarna av sjukhusstrukturer, så att man lägger ned små sjukhus och premierar stora, är en verklighet som har mycket litet med ekonomi och tekniska förutsättningar att göra. Samtidigt måste vi balansera så att vi inte idylliserar.

Fru talman! Sverige har, som har sagts här, internationellt sett mycket stora sjukhus. 40 % har mer än 300 vårdplatser, medan det i USA och Kanada är runt 15 % av sjukhusen som har mer än 300 platser. Redan i den grå forntiden när jag gick min utbildning framhöll insiktsfulla läkare och administratörer att det inte fanns något som talade för att sjukhus med mer än 200–300 platser var effektivare eller bättre. Men i Sverige har vi ju älskat stordrift och fortsatt att planera vården utifrån att stordrift är bra på något inneboende sätt, att det är kostnadseffektivt och bra för kvaliteten. Men det har aldrig funnits vetenskapligt stöd för att den inställningen är riktig. Och det finns det inte nu heller. Det har inte ändrat sig på den här tiden.

En litteraturgenomgång 1995 av svenskt och internationellt material visade att det inte fanns några vetenskapliga belägg för att stora sjukhus skulle producera sjukvård till lägre kostnader eller med bättre behandlingsresultat. En studie visade att upp till 200 sängplatser gav stordriftsfördelar, men över den gränsen fanns det nackdelar som dominerade. Länssjukhusen i Sverige har i genomsnitt 460 vårdplatser och regionsjukhusen 936.

Det har inte heller kunnat visas några positiva effekter av samordning av flera sjukhus. Det visar egentligen problemen med Sahlgrenska universitetssjukhuset väldigt tydligt.

Vid en aktuell genomgång av 28 svenska sjukhus finner man precis samma sak. Produktiviteten är inte bättre på de stora. Även professor Johan Calltorp vid Nordiska hälsovårdshögskolan konstaterar att det inte finns något som talar för att storskalighet lönar sig annat än vid lågfrekventa sällsynta sjukdomar och operationer. Men han sträcker sig litet längre och tycker att man nog kan få ut optimalt resultat av upp till 400 platser, men vid över 600 är besvären mycket stora.

Sedan måste man också väga stordriftsfördelar där det finns sådana mot kostnader i form av transporter och sämre tillgänglighet. För äldre är ju en god bassjukvård på nära håll oerhört väsentlig. Möjligheten att få besök av anhöriga, mer känd miljö och sådant väger tungt. Det finns alltså ett humanitärt värde i nära vård.

Fru talman! Eftersom kvaliteten är hög vid små sjukhus då det gäller vanligt förekommande åkommor borde staten kraftfullare göra klart för huvudmännen att hälso- och sjukvårdslagens tal om vård på lika villkor också innebär att värdet av närhet och tillgänglighet måste beaktas mer än

man har gjort nu. Jag kan exemplifiera med det nedläggningshotade Bollnäs sjukhus, som hade landets bästa hjärtsjukvård i Socialstyrelsens värderingar. Detta bör kunna göras med stor kraft eftersom man inte kan påvisa några ekonomiska fördelar med en nedläggning av småsjukhusen.

Nu leder ofta ett nedläggningshot som man håller svävande ovanför sjukhusen till att vården försämras. Kvaliteten sjunker. Ingen vill komma dit när man inte vet hur det skall bli.

Fru talman! Som statsrådet säger måste vi se mer till förändringen av verksamheten vid de små sjukhusen än till nedläggningar. Det finns förvisso skäl att koncentrera viss vård till specialiserade centrum. Diagnoserna kan vara sällsynta. Det kräver läkare med speciell skicklighet, stora läkarlag, dyrbar utrustning eller nattöppen kirurgakut. Men de flesta vanliga diagnoser faller ju inte inom de här kriterierna. Ändå fortsätter huvudmännen med nedläggningar och samordningar som saknar stöd i tillgänglig forskning. Uppenbart är nöjet att utvidga länssjukhuset till ett litet universitetssjukhus en starkare drivkraft än att äldre får vård på ett effektivt, billigt och kvalitativt högtstående sätt vid ett litet sjukhus på hemorten. Här bör regeringen ta ett större ansvar för sjukvårdsstrukturen.

Anf. 4 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Socialministern! Jag delar Chatrine Pålssons oro när det gäller de nedläggningar som sker och planeras att ske av verksamhet på många av landets mindre sjukhus. Det är en oro som vi förmodligen delar med flera hundratusen människor i Sverige som ser den nära sjukvården, främst akutsjukvården, försvinna. Det här tog vi upp i en av våra första motioner i riksdagen, för nedläggningen av små sjukhus och deras verksamhet började ju redan på det tidiga 90-talet.

I motionen som vi då skrev tog vi också upp att meningarna går isär när det gäller småsjukhus. Det finns de som har hävdad att små sjukhus är farliga. Andra hävdar att det lilla välskötta akutsjukhuset står sig väl i jämförelse med de större. Jag är övertygad om att det är så. Det viktiga är ju att man gör en bedömning av hur man jobbar på sjukhuset, hur arbets- teamen fungerar och hur kvalificerad personalen är.

Vi anser att många av de små väl fungerande sjukhusen måste få en möjlighet att överleva. Det är också något som människorna efterfrågar. När jag tittar på mitt eget län, Gävleborgs län, ser jag att man i samtliga städer har gått man ur huse och demonstrerat för att få behålla den trygghet som de lokala sjukhusen ger.

Jag känner att det här i mycket har blivit en ekonomisk fråga. De här förändringarna har ju kommit samtidigt med de ekonomiska åtstramningarna. Även om regeringen tillskjuter de s.k. Perssonpengarna är gapet väldigt stort till de ekonomiska förändringar som har skett. De förändringarna har gjort att vårt landsting har 600 miljoner mindre att arbeta med. De nya Perssonpengarna ger 46 miljoner i tillskott. Man ser spännvidden där. Jag anser att mycket av förändringarna har skett just av de här orsakerna. I diskussionen har man många gånger mer pratat ekonomi än om kvalitet.

Jag skulle vilja fråga ministern: Upplever ministern att politikerna, även på riksplanet, är lyhörda för de åsikter som svenska folket har när man slåss för att bevara den nära sjukvården? Jag tänker främst på de små sjukhusen.

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 5 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det har helt riktigt sagts att det är svårt att hitta entydiga undersökningar och utredningar som ger stöd för det ena eller det andra. Det har inte visat sig finnas några alldeles entydiga samband mellan sjukhusstorlek och sjukvårdens produktivitet eller kvalitet. Men det är klart att det också är verksamhetens inriktning och sjukhusens organisation som är avgörande för deras effektivitet. Det är det man borde diskutera i första hand. Vad är det man skall uträtta för någonting?

Det är klart att också den ekonomiska situationen påverkar. För att man skall kunna upprätthålla t.ex. ett akutsjukhus och ett akutsjukhus kompetens och möjligheter att göra ett gott jobb krävs det t.ex. ett visst antal jourkedjor. Det är oerhört mycket pengar för ett landsting. Det måste man förstås diskutera. Diskussionen kan också föras utifrån att man inte har läkare att bemanna alla de här tjänsterna.

Människor ställer stora krav på sjukvården. Men skall du upprätthålla en riktigt bra akutsjukvård ställer det stora krav på att det finns en organisation som kan fylla upp den rollen för att det skall kunna kallas akut-sjukvård. Om den inte finns där är det faktiskt ibland också falsk marknadsföring att kalla det för akutsjukvård. Den kanske inte finns där när du kommer dit och behöver den. På vissa sjukhus kan det vara så att du får göra så få akuta omhändertaganden att du inte kan upprätthålla din kompetens. Då måste ansvarsfulla landstingspolitiker göra en bedömning: Hur mycket pengar skall vi lägga här? Hur mycket kan vi lägga på annat håll? Är det motiverat att fundera på att koncentrera resurserna?

Politikerna måste naturligtvis lyssna på olika grupper. I mitt arbetsrum händer följande. Ena dagen kommer läkarföreningar och säger att det räcker med *ett* sjukhus för t.ex. specialiserad barnsjukvård. Det behövs inte på flera håll. De kan ge den bästa vården med ett sjukhus. Då blir de specialister. Sverige är ett litet land, och ibland behöver resurserna koncentreras.

Nästa dag kommer andra föreningar och säger att de slåss för just deras sjukhus. De kan ge lika bra barnsjukvård.

Det måste alltså ske en balansering däremellan och hänsyn tas till ekonomin.

Vården måste betalas. Om ett sjukhus skall kallas för akutsjukhus, måste vi kunna betala och bemanna sjukhuset så att det svarar upp mot rubriken.

På många håll är det inte fråga om en nedläggning utan ett förändrat arbetssätt. I de flesta fall handlar det om att koncentrera akutsjukvården och att lägga andra specialiteter på de mindre sjukhusen.

Jag tänker inte ta över ansvaret från sjukvårdshuvudmännen, Leif Carlson. Leif Carlson påpekade många viktiga saker. Jag kan hålla med honom om mycket, men jag tänker inte ta över detta. Det måste bestämmas i den miljön.

Man har i Värmland sedan en lång tid tillbaka en egen organisation. Det är viktigt att man får vara konsekvent och fördela resurser utifrån lokala förhållanden.

Vid internationella jämförelser av sjukhustäthet glömmer man lätt bort att hos oss räknas inte sjukhemmen, vilket man förmodligen gör i många andra länder. Då blir det litet andra siffror.

Anf. 6 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Självklart går det att räkna på olika sätt. Men jag tror inte att förändringarna ligger däri. Man försöker ändå presentera statistik som är jämförbar.

Jag skall börja med det socialminister slutade med. Nivån på sjukvården är en viktig fråga. Skall där finnas alla sorters specialister, blir det knappast fråga om ett sjukhus i landet. Alla superspecialister finns inte överallt.

Vi kan naturligtvis börja diskutera sjukhusen i Oskarshamn, Bollnäs, Härnösand, Eksjö och Ystad. Där är litet olika förutsättningar. Vi måste kunna bestämma vad som är bassjukvård. Jag tycker inte heller att alla superspecialiseringar skall finnas på alla sjukhus. Vi måste alla vara ärliga och säga att tillgång till narkospersonal hela dygnet är nödvändigt på ett akutsjukhus.

Jag är övertygad om att om mindre sjukhus skall bevaras – även med strukturförändringar – och de skall bli attraktiva för den färdigspecialiserade läkaren, kan vi inte skapa B-sjukhus. De dör sotdöden. Sjukhusen måste stängas för att där inte finns medarbetare. Det finns många exempel på detta.

På grund av trenden att det har varit finare att vara på större sjukhus, har det även inom läkarutbildningen satts som en merit att vara på vissa nivåer på sjukhusen för sin utbildning. Om ett visst sjukhus är på väg in i graven söker man sig inte dit. Även nu finns det många läkare som på grund av rädsla har sökt sig från de mindre sjukhusen.

Akutsjukhuset är viktigt även för dem som vårdas hemma. Svårt sjuka människor som väljer att få vård hemma behöver vara nära sjukhuset för att våga vara hemma. Det behövs om det skulle tillstöta något som de inte skulle klara av.

Precis som Thomas Julin sade är det viktigt att tillmötesgå människors önskemål. För rätt många år sedan hade vi en BB-debatt i landet som jag var engagerad i. Allt kan specialiseras så att snart ingenting är normalt. Det är så mycket som kan hända. Vi politiker – vilken nivå vi än sitter på – måste företräda människors vilja. Vi är ju faktiskt medborgarnas företrädare.

Vi på statlig nivå och regeringsnivå – jag som riksdagsledamot eller socialminister Margot Wallström – kan inte lämna över allt och säga att vi inte har med detta att göra. Det vi säger till landstingspolitiker, kommunföreträdare och medborgarna är attitydmässigt viktigt. Det är därför jag har tagit upp frågan ett antal gånger, väl medveten om att landstingen själva fattar beslut. Hur vi går ut med budskapet är viktigt attitydmässigt. Det är inte länge sedan jag hörde en politisk företrädare säga att det finns 30 akutsjukhus för många i landet. När jag frågade vederbörande i debatten vilka som skulle bort, kunde han naturligtvis inte svara på det. Sådana signaler bäddar inte för väl fungerande akutsjukhus.

Anf. 7 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Det är en svår fråga. Därför är jag ledsen att regeringen litet grand har abdikerat från ansvaret för sjukvården. Omsorgen över landstingshuvudmännens självbestämmande hotar att gå ut över de enskilda patienterna.

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är svårt att veta vad man lägger in i värdeladdade ord som akutsjukvård. Jag håller med statsrådet att om det görs reklam för akutsjukvård måste den vården också finnas. Det får inte vara falska annonser över det hela.

Problemen med landstingen är att de inte förmår att göra avvägningen mellan den goda bassjukvården för de flesta, behandlingen av sällandagnoser och koncentrerad akutsjukvård. Man älskar att ta över högspecialiserad verksamhet från regionsjukhusen. På det sättet blir det inte bra skött och underlag rycks undan för regionsjukhusen. Patienten måste resa. På det sättet har det blivit en gökunge i varje landsting som tränger ut den goda, nära bassjukvården men som också tar resurser från den högspecialiserade vården. Det finns ingen anledning att ha 22–23 njurstenskrossar i Sverige när det kan räcka med 6–7. Patienten måste ändå resa. Nu bygger varje landsting upp var och en för sig i stället för att samarbeta eller låta regionsjukhusen sköta det hela. Det finns flera sådana exempel på det.

Länssjukhusen blir någon form av ryttarstaty av det kraftfulla landstingsrådet. Vi har inte råd med det. Det måste finnas ett övergripande ansvar för strukturerna. De är så komplicerade. Det är så lätt att det går snett. Det är lätt att slå mynt av akutsjukvård. Sedan visar det sig vid akutbesök under natten att det inte finns fullgoda vårdmöjligheter. Det måste bort.

Det som verkligen skall vara bassjukvård måste läggas ut nära människor. En hustru till en sjuk gammal man har ofta inte körkort, och hon kan inte åka sju mil till ett sjukhus och hälsa på. För henne är det viktigt att sjukhuset finns på några kilometers håll. Det är en avvägning som i större utsträckning skall göras av staten.

Anf. 8 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Jag tycker att riksdagen och regeringen har ett stort ansvar, socialministern. Vi har ändrat de ekonomiska förutsättningarna för landstingen.

Det har talats en del om de medicinska framstegen. De medicinska framstegen gör att mycket verksamhet kan flyttas ut till primärvården. Det är riktigt och bra. Samtidigt har de medicinska framstegen medfört att de små sjukhusen kan klara av sådant som tidigare bara kunde göras på de stora sjukhusen. Det finns många exempel på det.

De små sjukhusen har möjligheten att remittera patienterna till rätt vårdnivå. Så har man alltid arbetat. Det är viktigt att vi tittar på förutsättningar för den ekonomiska delen. Jag har tydligt upplevt i mitt län att ekonomin har styrt sjukvården och många bra verksamheter har tagits bort.

Anf. 9 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Mitt intryck är att det framför allt är akutsjukhusen som diskuteras och som är ifrågasatta, dvs. på vilka håll som det också fortsättningsvis kan kallas akutsjukhus. Kraven ökar ju. Det här styr Socialstyrelsen i hög grad, genom att övervaka kvaliteten och också sätta upp måldokument. Man ställer då krav på att där skall finnas en viss kompetens för att det skall kunna kallas akutsjukhus. Det är alltså det som man många gånger tycker att sjukhusen inte kan stå för. Där behövs ett visst

antal jourlinjer osv. Det kanske är särskilt känsligt just för kirurgin att kunna leva upp till detta.

Vi känner oss trygga bara vi vet att det finns där, men vi måste veta att det är fyllt med ett innehåll. Närheten hjälper inte om det ändå brister i kompetens eller om den läkare som skulle behöva vara där inte finns där när det blir ett akut omhändertagande.

Det är också på det här sättet med BB-vården. Jag vet inte hur Chatrine Pålsson skulle reagera som landstingspolitiker – hon kanske också är det – när hon upplever att man har byggt upp en BB-vård som är bra men att nativiteten plötsligt faller kraftigt och det föds färre och färre barn. Skall man ändå försvara att resurserna går dit i samma utsträckning? Det är precis vad man har fått uppleva på många håll. Plötsligt har födelsetalen sjunkit så kraftigt att man måste börja diskutera var man skall lägga pengarna: Är det försvarbart att fortsätta att upprätthålla en så stor verksamhet? Det kommer alltid att finnas yrkesgrupper som slåss för sin specialitet och slåss för att få just sin utrustning. Detta med njurkros-sarna är intressant, och det är precis sådana saker som vi försöker ta upp och diskutera gemensamt.

Jag kan ge er rätt på den punkten att det i det vi kallar Dagmarförhandlingar med Landstingsförbundet är viktigt att vi tar upp strukturfrågor och diskuterar vad det är för utveckling som vi ser framför oss och vilka viktiga förändringar det är som vi vill stödja, t.ex. IT-användningen i hälso- och sjukvården, som kommer att göra det mindre intressant att prata om byggnader, kanske ens om sjukhus, och mer intressant att börja prata om patienten och patientens behov. Vad vi just nu upplever är att man kan erbjuda mycket kvalificerad vård i enskilda människors hem. Det ställer nya krav på hur man organiserar. Jag vänder mig fortfarande mot det; jag tror inte att besluten blir bättre därför att vi i Stockholm påstår att vi kan ta dem.

Om vi nu har lagt ut ansvaret för att planera vården och fördela resurserna måste vi också lita på att landstingen kan ta sig an detta med strukturerna. Det är smärtsamt när det sker, men jag tror att det är nödvändigt. Jag tror också att vi kan komma ur det där på ett bra sätt. Möjligen behöver vi diskutera t.ex. avvägningen mellan primärvård och annat också i våra Dagmarförhandlingar. Det gör vi; det är sådana frågor vi tar upp där. Men jag har svårt att se att vi här skulle bestämma vilka sjukhus som skall finnas kvar och exakt vad innehållet skall vara i varje enskilt sjukhus i Sverige. Jag tycker inte att det är riktigt och rätt.

Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Nej, det går inte – det är inte heller därför som jag har framställt interpellationen. Jag tycker ändå att socialministern rörde vid en viktig fråga i den näst sista kommentaren: numera kan så många svårt sjuka människor vårdas polikliniskt i hemmet. Där ser vi hur förändringen går. Det låter som att bara man hamnar på sjukhuset skall man ha 15 specialister runt omkring sig. Det finns en mellanväg. Den som är svårt sjuk och kan vårdas hemma kanske klarar sig på sjukhuset även om det bara finns tre specialister där.

Jag vill också ställa den raka frågan till Margot Wallström: Är Margot Wallström beredd att ta tag i den gamla sjukhusstrukturen och den nivån, med primärvård, landstingssjukvård och länssjukhus? Jag håller helt med

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Leif Carlson om att länssjukhusen verkligen är en form av maktkamp mellan universitetssjukhusen. Många universitetssjukhus har nu svårt att klara av de sällsynta sjukdomarna, därför att de inte heller får underlag. Det är ett jättebekymmer för den kvaliteten. Jag vill fråga: Är Margot Wallström beredd att ta tag i detta så att det skrotas?

Sedan måste Margot Wallström berätta för mig om storleken är en avgörande faktor för ett sjukhus. Behöver det vara sämre därför att det är mindre, eller kan det vara god kvalitet ändå?

Min sista fråga handlar om vårdplatser. Jag tillhör dem som är så gammalmodiga att jag tror att vi har lagt ned för många vårdplatser. Jag gör det med utgångspunkt inte minst i vårdköerna. Jag vet att vårdplatstillgången är dålig och att många får vänta i köer. Tror socialministern att vi behöver ompröva våra beslut om vårdplatsnedläggningar med anledning av de vårdköer som finns, där vårdplatserna de facto är en flaskhals?

Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det händer väldigt många viktiga, stora och snabba saker när det gäller hälso- och sjukvården. Det har vi sett. Under 90-talet har mycket omfattande strukturförändringar skett, som naturligtvis sätter allt i fråga: hela vårt nuvarande system, hur man arbetar, fördelar rollerna och arbetet, vilka sjukhus som skall finnas och hur man skall organisera vården. Det har varit en dramatisk förändring inte minst när det gäller antalet vårdplatser. Jag tror säkert att det på sina håll förekommer att man har dragit ned för mycket och ser att man får backa tillbaka en bit. Det gäller ofta gamla människor.

Om man kan se att man kan få den kommunala äldreomsorgen att fungera tillräckligt väl och se till att det finns en kompetens där behövs inte den här pingpongpolitiken, där gamla skickas till akutsjukhuset, sedan åker hem och om några dagar kommer tillbaka. Om man får vårdkedjan att fungera väl behövs det inte så många vårdplatser, utan den nivån kan hållas. Om man hittar en bättre samverkan kan man lösa många av de problemen.

Jag är inte så pessimistisk. Jag tycker att det pågår en väldigt spännande debatt. Ibland känns den framtvingad, just av ekonomiska skäl, men på många håll tycker man att det är en intressant och riktig utveckling. Det gör att man får resonera om sina roller på ett nytt och spännande sätt, framför allt utifrån detta att sätta patienten i centrum. Det finns ingenting som säger att det nödvändigtvis är ett direkt samband mellan stort och smått när det gäller kvalitet och produktivitet, utan det har att göra med hur man jobbar, inriktningen och innehållet i vården. Det är på ett sätt också mycket hoppfullt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 12 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Chatrine Pålsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen vidtagit för att möta behov som finns av olika vårdformer och om regeringen avser att göra en kartläggning av kommunernas kösituation till särskilda boendeformer. Chatrine Pålsson har vidare frågat vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att alla skall känna trygghet inför framtiden, att det finns lämpliga vårdformer att tillgå samt vilka åtgärder regeringen avser vidta för att öka de äldres inflytande över vården och boendet.

Under senare tid har uppmärksamhets fall av brister inom vård och omsorg. Det måste samtidigt klargöras att det alltid kommer att vara svårt att ge en rättvisande helhetsbild av situationen inom vård och omsorg, eftersom avdelade resurser och erhållna resultat skiljer så starkt mellan olika kommuner. Mot de brister som konstaterats på flera håll och som kan bero på såväl otillräckliga resurser som mindre lämpligt resursutnyttjande står många goda exempel på föredömlig vård och omsorg.

Många äldre kan i dag erbjudas omfattande och kvalificerade insatser dygnet runt i det egna hemmet. Denna möjlighet att bo kvar hemma upplevs sannolikt positivt av de flesta, men vårdsituationen är givetvis samtidigt mycket sårbar om organisationen kring den enskilde inte fungerar.

I de situationer där den enskilde är helt beroende av hjälp, har svårt att själv ta sig ur sängen eller är helt sängliggande måste rätten till en trygg vård tillgodoses. Man måste veta att vårdpersonalen kommer, att larmklockan fungerar och att personalen har kompetens att kunna bedöma t.ex. försämringar av hälsotillståndet. För många är närheten till personal dygnet runt av avgörande betydelse för känslan av trygghet.

Äldres självbestämmande, integritet och valfrihet måste respekteras och vara utgångspunkten både för planering och för organisation av vård och omsorg. Kommunerna måste därför sträva efter att ge ökade valmöjligheter genom ett varierat utbud av vård och omsorgsformer.

Jag vill i detta sammanhang peka på att en delvis ny målbestämmelse införts i socialtjänstlagen i syfte att betona vikten av att socialtjänsten i sitt arbete med äldre beaktar kravet på självbestämmande, integritet och trygghet. Varje människa är och skall självklart ses som en unik individ och inte ett vårdobjekt eller ett "ärende". Vid samma tillfälle infördes en bestämmelse som ger bl.a. äldre och funktionshindrade människor med ett varaktigt behov av omfattande vård och omsorgsinsatser en uttalad rätt att flytta till en annan kommun. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1998.

I propositionen (1997/98:113) *Nationell handlingsplan* för äldrepolitiken, som nyligen förelagts riksdagen, föreslår regeringen mål och inriktning för den framtida äldrepolitiken. Till målen hör bl.a. att äldre skall kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg. De nationella målen skall ge en inriktning av den framtida äldrepolitiken. Ansvaret för att uppnå målen ligger inte bara på regering och riksdag utan också på kommuner och landsting, myndigheter, organisationer, näringsliv och, sist men inte minst, på alla enskilda människor som verkar i samhället. Med

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

utgångspunkt från målen kan kommunerna utarbeta lokala äldrepolitiska handlingsprogram.

För att öka förutsättningarna för kommunerna att uppfylla de nationella målen föreslår regeringen vissa åtgärder som snarast bör genomföras. För att äldre skall ges möjlighet att vid behov flytta till särskilt boende föreslås bl.a. ett tillfälligt stimulansbidrag om totalt 400 miljoner kronor till kommunerna för uppbyggnad och anpassning av bostäder avsedda för äldre människor. Vidare föreslås att 300 miljoner kronor per år tillförs äldreomsorgen under perioden 1999–2001. Inom ramen för detta tillskott föreslås bl.a. att särskilda medel avsätts för lokala försöksverksamheter i syfte att utveckla den uppsökande verksamheten bland äldre, främst i ett förebyggande och hälsofrämjande syfte men också för att få bättre kunskaper om äldres levnadsförhållanden. Detta är viktigt, inte minst med tanke på betydelsen av att kommunerna har kännedom om hur behovet av platser inom särskilda boendeformer ser ut.

Eftersom utvecklingen inom äldreområdet präglas av stora förändringar, som ställer ökade krav på nytänkande inom kommuner och landsting, föreslår regeringen vidare att medel ställs till förfogande för insatser som syftar till konstruktiva förändringar och nya idéer när det gäller det bästa sättet att tillgodose de äldres behov. Medlen bör kunna användas för att utveckla och stimulera äldres delaktighet och inflytande över vård och omsorg.

I Socialstyrelsens årsrapport 1997 avseende ädelutvärderingen konstateras brister vad avser landstingens insatser och då inte minst när det gäller läkarnas medverkan i vården av personer i särskilt boende. Hälso- och sjukvården för äldre måste därför förbättras både i de delar där kommunerna har ett ansvar och i de delar där landstingen är ansvariga. De olika åtgärderna måste komplettera och stödja varandra så att den enskilde kan vara förvissad om att få bästa möjliga vård. Regeringen förutsätter, mot bakgrund av det resurstillskott som tillförs kommuner och landsting under åren 1997–2000, att huvudmännen genomför åtgärder som förbättrar samverkan i syfte att åstadkomma en högre kvalitet i vården och omsorgen.

Anf. 13 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka Margot Wallström för det positiva och bra svaret.

När jag framställde interpellationen hade inte propositionen om de nationella målen kommit. Jag är oerhört glad för att jag där har hittat idéer som vi har talat om här under våra frågedebatter. Det är oerhört bra att man kan känna samstämmighet och att de här debatterna har något att ge.

Det är viktigt att påpeka att det fungerar bra på många ställen. Jag har ganska nyligen varit på Nytorpshemmet i Sollentuna – ett härligt, positivt boende för äldre, där man känner att hela atmosfären är präglad av omtanke. Men när man kommer till andra ställen är det inte riktigt på samma sätt. Det är därför som det är så viktigt ha riktigt tydliga och bra inriktningar i all äldrepolitik.

Jag vill ta upp en fråga som gäller väntetider inom särskilda boenden. Det finns en tendens att människor får vänta för att komma till särskilt boende men hela tiden får konkurrera med andra. Om man är svårare sjuk

än andra får man en plats när en plats blir ledig. Detta känns litet svårt och tungt, därför att den enskilda människan ju inte kan rå för om det är fler som är sjukare än vederbörande. Därför vill jag fråga, när det gäller olika vårdplatser och geriatriska vårdplatser generellt, om vi inte måste bygga upp något slags geriatriska vårdplatser som är flexibla. Förr var det ofta så inom sjukvården att man hade rum där det låg fyra, sex patienter. Det fanns en viss flexibilitet. Jag tror nämligen att det kan vara bättre för en svårt sjuk människa att få ligga på en s.k. överbelägningsplats än att ligga ensam hemma med svårigheter att få särskilt mycket hjälp. Det är svårt att veta hur många som finns i kön, eftersom man gör den här typen av bedömning. Har socialministern tänkt på behovet av flexibilitet i systemet?

Väldigt många människor bor hemma. En influensaepidemi kan göra att det inte går. Då måste det finnas tillgång till vårdplatser. Ofta är det en anhörig som är garanten för att man skall kunna vara hemma, och vederbörande kanske också blir sjuk under den influensaepidemi som uppträder. Det borde finnas någon sorts gummiband, en flexibilitet där man planerar för boende hemma men med möjlighet till vårdplats vid behov.

Jag vill också ställa en annan fråga som gäller hjälpmedel. Den sortens inriktning som vi har nu, att alla skall få bo kvar så länge som möjligt, kräver att de hjälpmedel som finns också kommer patienten till godo. Jag vet att det handlar om kostnader, utbildning och annat. Men hjälpmedlen är ännu viktigare nu med denna inriktning än de var när människor bodde på ett stort sjukhem där det gick att låna hjälpmedel. Jag vill fråga vad Margot Wallström har för tankar kring detta med hjälpmedel, som ju är förutsättningen för att man skall kunna bo hemma. Det handlar inte specifikt om hissar, vilket många tror, utan det handlar om så mycket mer, t.ex. om bostadens utformning, om tillgång till griptång eller annat. Det gäller att hitta någon form av utbildning, så att människor verkligen får del av hjälpmedlen.

Anf. 14 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Här är det många frågor i en egentligen. Det handlar återigen om att se till helheten. Det gäller dels bostäder, dels behovet av fler platser i särskilt boende när behoven blir riktigt stora, när man insjuknar och är i behov av vård och hjälp dygnet runt. Antalet bostäder i särskilda boendeformer, inte minst gruppboende för dementa, har ökat mycket kraftigt sedan ädelreformens införande 1992. De totalt tre miljarder som tillfördes var till stor hjälp för att stimulera kommunerna till en utbyggnad av gruppboendestäder och andra alternativa boendeformer för äldre och handikappade.

Socialstyrelsen ger också ut allmänna råd med rekommendationer i fråga om beslut när kommuner inte har särskilda boendeformer i den utsträckning som fordras. Man har bedömt väntetider och annat. Det är klart att detta är en svår sak. Man vill utnyttja alla platser maximalt. Man tycker sig inte ha råd att ha platser stående tomma, utan man vill se till att de är besatta. Samtidigt måste man ha en beredskap och skulle nog gärna vilja åstadkomma just en sådan flexibilitet som Chatrine Pålsson tar upp. Samtidigt kan det stå i strid med andra krav, eget rum etc. Jag tror nog att kommunerna jobbar väldigt hårt för det här. I de fall man inte omedelbart

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

kan tillgodose behovet av en plats i särskilt boende försöker man ordna det med förstärkt hemhjälp och annat.

När det gäller hjälpmedlen är det en fråga som har blivit mer komplicerad och som verkligen kräver samverkan mellan huvudmännen, det vill jag påpeka. Det som vi nu föreslår är att man skall bedriva en uppsökande verksamhet i hemtjänsten. Det tror jag kan vara till stor hjälp för att förebygga. Om man får hjälp med att ordna mattor och andra hjälpmedel som kan behövas, kanske man kan klara sig hemma litet längre och med mindre hjälp. Stödet till anhöriga som vi nu inför innebär också en avlastning och gör det lättare att klara sig längre på egen hand i hemmet, där de flesta vill stanna så länge som möjligt.

Jag tycker att vi har försökt att ta ett helhetsgrepp i propositionen. Jag vill tacka Chatrine Pålsson och hennes partikamrater för de goda idéer som vi har fått. Vi har försökt ta till oss allt som vi tror kan göra livet bättre och enklare också för riktigt gamla och sjuka människor.

Anf. 15 CHATRINE PÅLSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att man just ger riktlinjer, att man ger konkreta ambitioner till kommuner och landsting. Det handlar naturligtvis om de pengar som har avsatts, och mer behövs kanske. Men jag vill också här titta tillbaka på min förra interpellation om vårdplatser och vårdköer. Jag tror att väldigt många äldre människor, om de slipper stå för länge i en vårdkö för att t.ex. operera höftleder, har lättare att klara sig hemma. De kan klara sig längre om de slipper stå länge i en kö. Samtidigt vet vi att också de äldre människor som behöver en starroperation har lättare att klara sig hemma om de snabbt får hjälp så att man kan rädda så mycket som möjligt av deras syn.

Därför tycker jag att vårdköer också har en relevans i hela den här biten. Vi skall vara väldigt glada för att människor lever längre. Det är det vi vill när vi planerar en god vård och omsorg. I Sverige har vi ju väldigt många "äldre äldre". Vi vet att det också är den gruppen som tar det mesta av sjukvårdens resurser. Därför vill jag slå ett extra slag även här när det gäller vårdköerna. Jag tror att det betyder så mycket för de här människorna. Först och främst betyder det mycket för människorna personligen. Men det gör det även för kommuner och landsting på sikt.

Sedan vill jag ta upp en annan fråga. Det gäller ideella insatser. Det gäller anhängföreningar. Jag tycker också att det bra att det är så bra upptaget i propositionen. Men jag vill ändå fråga när det gäller det sätt som vi skall kunna använda de ideella insatserna på. Vad tycker Margot Wallström om att man t.ex. använder rent ideella insatser där människor kanske kommer in med terapiverksamhet och sådant i verksamheten? Jag tror nämligen att det är nödvändigt i framtiden. Det är bra om det finns sådana här grupper som tar ett reellt ansvar. Man skulle kanske kunna tänka sig att utveckla projekt för sådana som är arbetslösa, så att de finge gå in och arbeta här.

Sedan vill jag ta upp en annan fråga. Det är ju väldigt många äldre i dag som inte får så mycket hjälp – det man kallar boendehjälp – med städning, putsning av fönster, bakning av bullar osv. Man har helt enkelt så mycket vårdinsatser i kommunen att man inte har ansett sig kunna ge denna hjälp. Då har vi kristdemokrater förslagit att man skall flytta över

litet pengar när det gäller tjänstesektorn. Jag undrar om socialministern tycker att det är ett bra förslag.

Som jag ser det nu är det väldigt många äldre som bara kan be om hjälp svart. Har man barn eller vänner är det ju en sak. Men de som är helt ensamma har ju oftast ingenstans att vända sig. Skulle man inte kunna få något projekt på det här området så att man kan subventionera litet samtidigt som den äldre betalar litet? Då skulle man få den här viktiga insatsen gjord.

Jag kan ju bara se på t.ex. min mamma. Hon behöver ingen hemtjänst än, men hon har varit pedant i hela sitt liv. Hon skulle säkert fara fruktansvärt illa om inte fönstren skulle bli putsade. Det är min nästa fråga. Eller har socialministern något annat förslag för de människor som behöver hjälp med det här som de tycker är jätteviktigt?

Anf. 16 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Nu handlar det om vårdköer, servicetjänster, frivilligorganisationer och annat. Jag kommenterar gärna detta kort.

Det här med frivilligorganisationerna tycker jag är väldigt viktigt. Jag ser framför mig ungefär det som jag har sett exempel på på något ställe. Man gjorde ett slags äldrecentrum. Man hade samlat frivilliginsatser. Man erbjöd dagverksamhet av olika slag. Man kunde komma dit och gå på allt från tai-chi till målning och vad det nu var. Där fanns datarum. Man kunde lära sig om datorer. Man kunde gå studiecirklar. På kvällarna hade man föredrag där man t.ex. bjöd in läkare som kom och berättade om olika sjukdomar som man behövde lära sig mer om.

Där fanns en ständigt bemannad telefon där man kunde få information om vart man skulle vända sig med det ena eller andra problemet. Också organisationslivet fanns företrätt. Det tycker jag var en fin modell. Jag tror att många känner sig väldigt utsatta. De vet att en biståndshandläggare har telefontid två timmar kanske. Man ringer och ringer, och det är bara upptaget. Man får aldrig tag i någon. Till slut känner man sig helt desperat. Är man då ensam, utan att ha barn eller andra släktingar som kan hjälpa till, så blir det väldigt tungt. Då skulle det här kunna vara ett ställe som man känner att man alltid kan vända sig till och gå till för att få helheten av utbudet presenterat för sig.

Jag kan också se det här konkret ute i landet. Redan i dag har t.ex. PRO:s väntjänst, Röda korset och andra en mycket fin verksamhet för gamla. Det är utmärkt att det finns som ett komplement till det som kommuner och entreprenörer har när det gäller äldreomsorgen.

Jag tillhör också dem som tycker att om vi skall subventionerna något, om vi nu skall resonera om servicetjänster och om att subventionera dem, kan vi väl börja med de gamla. Där vet vi att behovet är jättestort. Vi kan resonera om hur vi skall hitta en sådan här modell. Det kommer att behövas. Behovet av sådana tjänster finns redan. Jag har i och för sig också sett exempel i ett antal kommuner där man redan har startat. Ibland är det just arbetslösa som har gått ihop. På några håll är det handikappade som ställer upp och hjälper till en subventionerad penning. Det har slagit väldigt väl ut. Här ser man att det finns gamla som behöver hjälp. Om man har pengar över till att göra detta så tycker jag att det här ett område som man i första hand skulle inrikta sig på.

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 17 CHATRINE PÅLSON (kd):

Fru talman! Det här är jättespännande. Nu är det ju så att den modell som vi har skissat på inte kostar samhället några pengar. Det är mer eller mindre en överflyttning av pengar. Jag ser fram emot att vi skall fortsätta att utveckla en så god vård av de äldre som möjligt. Jag tror att man i varenda kommun behöver analysera behov och kommande behov. Man behöver se till att det finns en flexibilitet för alla äldre. Jag tror att det är väldigt viktigt för framtiden.

Vi har ett betänkande som nyss har varit ute på remiss, *Patienten har rätt*. Jag tycker att det är väldigt mycket av den inställningen som vi måste forma morgondagens sjukvård efter. Väldigt många äldre i dag är ju ändå tacksamma för den vård de får. Det blir kanske annorlunda när Margot Wallström och jag skall börja kräva våra rättigheter när vi behöver vården. Vi har varit vana vid att besluta på ett helt annat sätt.

Jag tror alltså att flexibilitet, olika entreprenörskap och en patientinriktad äldrevård både när det gäller boende och när det gäller vård är framtidens melodi. Det ser jag fram emot att få vara med om att utforma.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:251 om vård och omsorg

Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig om jag avser vidta några åtgärder för att få till stånd bättre samordning och därmed bättre resursutnyttjande inom vård och omsorg.

Jag vill börja med att säga att jag självfallet instämmer med Göte Jonsson om att det är mycket angeläget att bl.a. gamla och sjuka får en god vård och omsorg. Enligt min mening går det att förena en solidariskt finansierad och fördelad vård och omsorg med mångfald i produktionen. Sjukvårdshuvudmännen har det yttersta ansvaret för samspelet mellan olika vårdgivare och driftformer fungerar. På det området har det skett en snabb utveckling.

Som en följd av den s.k. Dagmaröverenskommelsen inleddes år 1996 utarbetandet av nationella riktlinjer i syfte att stärka kroniskt sjuka patienters ställning i vården. En övervägande andel av de kroniskt sjuka utgörs för övrigt av äldre människor. De första nationella riktlinjerna, som gäller diabetes, färdigställdes i december 1996. Riktlinjerna skall ligga till grund för regionala och lokala vårdprogram och för individuella överenskommelser. Arbetet har därefter fortsatt, och Socialstyrelsen håller för närvarande på att utforma nationella riktlinjer för vården av patienter som lider av kranskärslsjukdom eller stroke. Därefter planeras riktlinjer för höftfraktur och ledgångsreumatism och för vården av patienter som är nyinsjuknade i psykos.

Även inom landstingen pågår utarbetandet av lokala vårdprogram och vårdkedjor. Avsikten är att tillvarata resurserna bättre samtidigt som patientperspektivet stärks. Målsättningen är att patienter och anhöriga skall erbjudas sammanhängande vård och stöd med tillgång till all nödvändig kompetens utan problem med organisatoriska eller andra gränser.

Samordningen kan omfatta sjukvård i både offentlig och privat regi liksom vård och stöd i övrigt inom den kommunala sektorn.

Delegationen för samverkan mellan offentlig och privat hälso- och sjukvård konstaterar i sitt slutbetänkande *Klara spelregler* (SOU 1997:179) att förekomsten av vårdprogram bidrar till att underlätta samverkan mellan privat och offentligt anställda vårdgivare. Delegationen pekar vidare på det angelägna i att arbetet med att utveckla regionala och lokala vårdprogram intensifieras. Remissomgången har nyligen avslutats, och en remissammanställning kommer att göras så snart som möjligt.

Kommittén om hälso- och sjukvårdens finansiering och organisation, HSU 2000, överlämnade i november 1997 delbetänkandet *Patienten har rätt* (SOU 1997:154). I betänkandet noterar kommittén att utvecklingen tycks gå mot en ny och mer kostnadseffektiv rollfördelning mellan sjukhusens specialistmottagningar och offentliga/privata specialistmottagningar utanför sjukhusen. Vård som inte kräver sjukhusens mer specialiserade resurser, med deras mer komplexa och kostnadskrävande struktur, kan utföras i offentligt eller privat drivna specialistmottagningar utanför sjukhusen.

Att detta kan vara en mer kostnadseffektiv vårdstruktur är belagt i flera studier. HSU 2000 anser att resultatet av dessa studier kan tas till intäkt för att landstingen bör överväga att i ökad utsträckning flytta ut planerad specialistvård till offentliga och privata mottagningar utanför sjukhusen och koncentrera sjukhusens verksamhet till de patienter som har behov av deras specialiserade resurser. Kommittén föreslår också att lagstiftningen skall ändras så att remissreglerna anpassas i denna riktning. Även detta delbetänkande har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I propositionen (prop. 1997/98:113) *Nationell handlingsplan för äldrepolitiken* föreslår regeringen mål och inriktning för den framtida äldrepolitiken. Till målen hör bl.a. att äldre skall kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg. Ansvaret för att målen uppnås ligger inte bara på regering och riksdag utan också på kommuner och landsting, myndigheter och organisationer m.fl. Med utgångspunkt från målen kan kommunerna utarbeta lokala äldrepolitiska handlingsprogram.

Kommuner och landsting har i samband med den ekonomiska krisen under delar av 1990-talet utsatts för svåra ekonomiska påfrestningar. Om regeringen hade avstått från att göra något åt de statsfinansiella problemen hade det ekonomiska läget för kommuner och landsting varit ännu värre. För att ge en nödvändig resursförstärkning har regeringen aviserat att höja statsbidragen till kommuner och landsting med sammanlagt 16 miljarder kronor under perioden 1997–2000. I den ekonomiska vårpropositionen 1998 föreslår regeringen ytterligare höjningar av statsbidragen med 4 miljarder kronor fr.o.m. 1998. Under femårsperioden 1997–2001 avsätts därmed 72 miljarder kronor extra till kommuner och landsting.

Hälso- och sjukvården för de äldre måste förbättras både i de delar där kommunerna har ett ansvar och i de delar där landstingen är ansvariga. De olika åtgärderna måste komplettera och stödja varandra så att den enskilde kan vara förvissad om att få bästa möjliga vård. Att kommuner och landsting i samverkan kan lösa problem är en viktig trovärdig-

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

hetsfråga och också nödvändigt för att åstadkomma nytänkande i fråga om hur vården skall styras och organiseras.

En rad åtgärder har redan vidtagits i kommuner och landsting för att förbättra och säkra kvaliteten i det medicinska omhändertagandet, och det pågår arbete med att utveckla olika former av samverkan. I flera fall har huvudmännen slutit lokala avtal som reglerar äldrefrågor. De höjda statsbidragen ger förutsättningar för kommuner och landsting att vidta kraftfulla åtgärder för att förbättra samverkan och därmed uppnå en högre kvalitet i vård och omsorg. En ökning av den medicinska kompetensen och tillgången till läkare är exempel på förbättringar som bör bli resultatet av de tillförda resurserna. Andra områden där förbättringar krävs är läkemedelsanvändningen och rehabiliteringen för äldre.

För att ytterligare stärka de lagliga förutsättningarna för samverkan mellan huvudmännen avser regeringen dessutom att snarast se över frågan om gemensamma nämnder m.m. inom vårdområdet. Inriktningen är att nödvändiga förändringar i lagstiftningen skall gälla fr.o.m. år 1999.

Anf. 19 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Vi kan vara helt eniga när det gäller frågan om en solidarisk finansiering och att det skall ges god vård åt alla utifrån den principen. Jag delar statsrådets uppfattning på den punkten. Det är bra att vi kan vara överens när det gäller detta. Att vi sedan har litet olika modeller för hur den finansieringen skall gå till är en annan sak. Den solidariska finansieringen är angelägen, och riksdagen är i stort sett enig om detta.

Det är också intressant att socialministern nu så klart markerar behovet av mångfald. Är socialministern beredd att undanröja alla hinder för denna mångfald på området vård och omsorg? Ta bara fri etableringsrätt för läkare som exempel. Ta möjligheten att överlåta privatpraktik från en läkare som pensioneras osv. Det finns en rad exempel där landstingen bromsar alternativen. Nu har vi statsrådsord på att alternativen är bra. Nu väntar vi på nästa besked att lagarna ändras så att friheten inte ligger hos landstingen att bestämma över denna valfrihet.

En annan fråga som jag tycker är angelägen i det här sammanhanget gäller socialtjänstlagen. På den punkten har vi från moderat sida krävt att valfriheten för äldre bl.a. skall skrivas in i socialtjänstlagen så att man får en faktisk rätt att välja i dessa sammanhang. Jag vill fråga om ministern också har intresse av en sådan förstärkning av de enskildas rätt när det gäller valfrihet.

Det är väldigt mycket på gång, får vi besked om i interpellationssvaret. Men jag saknar mycket av handling. Vi har från moderat sida från det att ädelreformen infördes fram till nu ställt krav när det gäller färdigbehandlade patienter, förbättrade förhållanden för människor i livets slutskede, bättre läkarkompetens i äldre vården osv. Vi har varnat för den utveckling som har blivit. Det är nu bra att ministern säger att hon har samma uppfattning som vi på dessa områden. Vi hoppas att det skall gå snabbt att ändra.

Om vi ser på resursfrågan disponerar kommunsektorn i dag 440 miljarder kronor. Den gör det utifrån världens högsta skattetryck och världens största offentliga sektor. Det är då ganska märkligt att vi skall ha de

brister i vård och omsorg som vi har och att vi får dagliga rapporter om brister. Jag vill peka på tre områden som jag anser vara viktiga.

För det första måste vi se till att vi prioriterar bättre inom den offentliga sektorn totalt sett så att de områden som är angelägna får de resurser som de behöver.

Vi måste för det andra ändra på organisationen så att vi får en organisation som fungerar bättre, inte minst när det gäller dessa frågor. Här vill jag fråga en sak till. Skulle statsrådet vara beredd att t.ex. se till att landstingens uppgift enbart blir sjukvård så att landstingen inte skall splittras på en mängd nya och andra uppgifter?

Den tredje punkten jag vill peka på är bristen på valfrihet. Patienterna måste få alternativ. Vi måste se till att valfriheten ökar. Därmed ökar också tryggheten för patienterna i olika sammanhang. Det gäller såväl landstingen som kommunerna.

Jag tror också det är angeläget att staten ser till att få ett bättre ansvar formellt när det gäller dessa viktiga frågor genom lagar, t.ex. hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen. Ett statsråd skall inte behöva komma till riksdagen och säga: Jag har ingen möjlighet att påverka den här situationen. Det är här vi har det övergripande ansvaret.

Anf. 20 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är mycket viktigt att riksdagen och regeringen känner ansvar för att framför allt via den ramlagstiftning som vi har och genom de resurser som vi tillför vara med och styra utvecklingen i önskvärd riktning. Det är naturligtvis inte så att vi abdikerar och säger: Här har vi ingen möjlighet att påverka. Det finns också en hel del frågor som är övergripande och bör regleras, t.ex. i överenskommelser mellan landstingen och regeringen, och de bör förstås accepteras av riksdagen.

Från moderat håll talar man ofta om en monopolvård, men det är inte så. Under senare år har entreprenader och tjänsteköp ökat, särskilt när det gäller boendeformerna för gamla människor och särskilda boendeformer. Andelen personer som bor i särskilda boendeformer som drivs i enskild regi har nästan fördubblats mellan år 1993 och år 1996 och omfattar nästan 10 % av de särskilda boendeformerna, även om det förekommer främst i storstäder och större kommuner.

Det är samtidigt litet grand av problemet. Jag vet inte vad Göte Jons-son skulle göra om han tillhörde dem som satt och fattade beslut i ett landsting och upptäckte att de privata bara vill etablera sig på ett visst ställe medan behoven ligger på ett annat ställe. Det är vad vi upptäcker när vi resonerar om marknadsstyrning. Det är inte alltid så att efterfrågan och behov sammanfaller.

Det var också erfarenheten när man införde full etableringsfrihet för läkare och sjukgymnaster. Det blev väldigt mycket på Östermalm och väldigt litet i Norrland. Det är erfarenheten. Vi vill styra resurserna dit där de bäst behövs. Förutom principen om gemensam finansiering borde vi vara ense om principen vård efter behov. Då är det inte alltid säkert att det överensstämmer, utan politikerna måste faktiskt ta ansvar för att resurserna styrs dit behoven är störst.

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tycker att det bästa alternativet är att man försöker komma överens via vårdavtal. Landstingen och sjukvårdshuvudmännen som har ansvaret för finansieringen kommer överens om vilken roll en privat vårdgivare skall ha och hur man skall kunna hjälpa och stödja och se till att få insatser också från entreprenörer och privata vårdgivare. Jag tycker att man skall försöka samsas i första hand. Det är viktigt, och detta skall ses som ett viktigt komplement.

Redan i dag domineras landstingens ekonomi av utgifterna för hälso- och sjukvården. Så är det. Det är ju bara i Stockholm och på några andra ställen där man också har lagt kollektivtrafiken på landstingen. Den skulle naturligtvis annars ligga på kommunerna. Fördelen är att man samordnar det. Kostnaden skulle man ha i alla fall. Det beror bara på var det är mest praktiskt att lägga den. Men på de allra flesta håll har landstingen en ytterst liten andel annan verksamhet.

Vårdavtal är att föredra, men jag har en mycket pragmatisk syn. Jag tycker att det är viktigt att det finns alternativ, att det också finns kooperativ och privata vårdalternativ som kompletterar den offentliga vården. Det viktigaste är att man behåller principerna om en gemensam finansiering, vård efter behov och demokratiska beslut. Tyvärr tror jag att det är på den punkten som vi möjligen skiljer oss åt litet grand. Jag tycker att det är viktigt att medborgarna i respektive landsting faktiskt får vara med och säga hur man vill ha vården organiserad och hur man vill att resurserna skall fördelas.

Anf. 21 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Först vill jag fråga statsrådet om hon inte tycker att det är mycket märkligt att Sverige, som har världens högsta skattetryck och världens största offentliga sektor, som jag sade tidigare, har så stora brister i vård och omsorg som redovisas. Det måste vara något fel i organisationen och resursanvändningen.

Jag tror att risken för felsatsningar från privat sida är ganska liten. Man satsar inte på privatpraktiserande verksamhet, t.ex. ett sjukhem eller servicehus för äldre, där det inte finns några äldre. Man satsar givetvis där behoven finns.

Jag vill ha ytterligare klarlagt hur statsrådet ser på att det är tre instanser som betalar ut pengar till vård och omsorg i olika sammanhang och att det finns tre huvudmän. Statens roll är ganska underordnad. Ta hälso- och sjukvårdslagen som exempel: Den är inte en rättighetslag för patienten, utan det är landstingen som bestämmer. Jag vill fråga statsrådet: Är vitsen med demokratiskt styrd vård att landstingen bestämmer? För mig är faktiskt demokratiskt styrd vård att i första hand patienten bestämmer vart han eller hon vill gå och få vård i olika sammanhang. Det är den klara förändringen som jag menar är väldigt viktig.

Sedan har vi frågan om en effektiv resursanvändning och landstingens roll. Alla landsting har en rad andra uppgifter utöver sjukvård. Nu är man på väg att skapa länsparlament, vilket skulle innebära en katastrof för sjukvården. Man skulle lägga ytterligare uppgifter på landstingen och splittra resurserna i stället för att säga att landstingens uppgift är sjukvård. Använd pengarna där de bäst behövs, nämligen för att se till att de gamla och sjuka får vård och omsorg!

Det är precis samma sak med frågan om s.k. färdigbehandlade patienter och patienter i livets slutskede. Statsrådet och jag har tidigare diskuterat detta i kammaren. Men fortfarande håller man på och skickar döende patienter från landstingen till kommunerna. Nu har saken tagits upp, och det är bra. Men vi måste se till att det fungerar. Vi kan inte bara lämna över ansvaret till landsting och kommuner i detta sammanhang.

När det gäller alternativen i vården, vill jag peka på ett utomordentligt positivt exempel. Tillsammans med en riksdagskollega besökte jag Blombacka servicehus i Borås för ett tag sedan. Det är ett servicehus som drivs av Riksbyggen. Det är utomordentligt fint, och personalen är nöjd, liksom de gamla som bodde där. Allt fungerar bra. Detta servicehus drivs en miljon kronor billigare än motsvarande kommunal verksamhet.

När jag säger detta kritiserar jag inte kommunal verksamhet. De som arbetar där gör väldigt bra jobb. Men vad exemplet i detta fall visar är att det kan bli bättre om man lägger ansvaret så långt ned i en organisation som möjligt. Då förs en diskussion mellan de boende och dem som arbetar, man löser problem och ser till att utnyttja resurserna på allra bästa sätt.

Jag önskar att statsrådet kunde gå in och verkligen analysera detta. Jag tror rent av att vi skulle behöva en prioriteringskommission för offentligt verksamhet. Där skulle man sätta sig ned och se hur vi, i det land som har världens högsta skattetryck och världens största offentliga sektor, skall se till att vi prioriterar våra resurser så att de gamla inte behöver lida och de sjuka inte behöver stå kvar i långa köer. Det är vad det handlar om. Det handlar inte om 4 miljarder kronor hit eller dit det ena året efter det andra – det är också viktigt att slå fast i det här sammanhanget.

Anf. 22 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Det är inte bara vi som för den här diskussionen om hälso- och sjukvården och äldreomsorgen, och den beror på en rad olika faktorer. Vi förutser en demografisk förändring, en befolkningsförändring, som gör att vi blir många fler äldre. Vi lever tack och lov långt upp i åren, men under de sista åren av våra liv kräver vi ofta mycket vård och omsorg. Den situationen delar vi med i stort sett de flesta andra västländer, som för samma diskussion. Så detta är ingenting unikt för Sverige, och det har inte att göra med vårt skattesystem eller att vi är ett välfärdsland.

Det gäller t.o.m. det rika Norge. Där fick den förra regeringen gå, bl.a. därför att man inte satsade tillräckligt på äldreomsorg. Man har alltså sådana brister i sin hälso- och sjukvård. Ibland får jag lust att be moderaterna lämna några exempel på länder där de har en bättre välfärd. Var har de riktigt låga skatter och en utmärkt välfärd? Var i världen finns den karamellen? Jag har varit i USA, som ofta brukar nämnas som en förebild. Men 40 miljoner amerikaner har ingen hälso- och sjukvårdsförsäkring alls, och därav är 10 miljoner barn. Det är ett jättestort politiskt problem för dem där. Väldigt mycket pengar går också faktiskt till att betala advokater, rättsliga processer och en mycket större administration än vi har här.

I tider av massarbetslöshet och ekonomiska problem ser vi bristerna och diskuterar dem. Men jämfört med hur det var bara tio år tillbaka vårdar vi och opererar också den som är 80 och 85 år gammal. Det gjorde

*Fel! Okänt
växelargument.*

vi inte för tio år sedan. Det kan gälla t.ex. hjärtkirurgi av olika slag. Vi har alltså också åtagit oss större uppgifter. Jag anser att vi fortfarande är världsledande. Trots att vi uppmärksammar bristerna befinner vi oss faktiskt i ledande ställning också när det gäller vår hälso- och sjukvård. Vi har en utmärkt forskning och en utmärkt hög kompetens. Vi har inte minskat på antalet läkare och sjuksköterskor, utan vi har en väldig täthet av läkare och sjuksköterskor.

Självfallet måste man ständigt diskutera organisation. Men kom inte och säg att det går att göra ett sådant reptrick som att säga att man dessutom, i den enorma förändringsprocess man har genomlidit, skall klara att garantera alla vård för alla upptänkliga åkommor inom tre månader redan från årsskiftet utan att tillföra några nya pengar! Moderaterna vill snarare ge mindre pengar. Det blir inte trovärdigt.

De privata vårdgivarna vill tjäna pengar. De söker sig inte till ställen där det finns många gamla människor, eftersom det inte är de som i första hand är lönsamma. Man söker sig dit där det är lönsamt att bedriva vård. Vi måste båda två erkänna att det fungerar så. Ibland kan de dra nytta av det, men man skall inte framställa det som att de framför allt drivs av ett ideellt intresse. Naturligtvis söker de sig till de områden där de ser att man kan tjäna pengar.

Jo, det är riktigt att patienten skall styra. Därför behövs faktiskt en demokratisk ordning. Det behövs mer av demokratisk styrning för att man skall kunna garantera att det också blir rehabilitering av gamla strokepatienter och inte bara uppseendeväckande hjärtkirurgi. På samma sätt måste politiker ibland tala för dem som inte kan tala för sig själva. Det är kanske den starka, välutbildade och på alla sätt framgångsrika patienten som tar för sig. Men någon måste se till de andra patienternas behov också, och se till att resurserna går dit.

Därför försvarar jag en demokratisk ordning. I landstingen är det valda representanter för Sveriges folk och för de politiska partierna i Sverige som sitter och diskuterar de här frågorna och fattar viktiga beslut. Jag tycker att vi också skall vara rädda om den principen – offentlig finansiering, vård efter behov och demokratiska beslut.

Anf. 23 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag värnar också en demokratisk ordning, men inte den demokratiska ordningen att den som kan tala för sig själv måste finna sig i det beslut som politikern fattar, även om vederbörande själv kan fatta beslutet bättre än politikern. Det är det som är vitsen i det här sammanhanget.

Vårdgarantin är inget reptrick. När vi tog över regeringsansvaret 1991 var det jättelånga köer. Vårdgarantin infördes. När vi lämnade över till socialdemokraterna 1994 var köerna borta. Nu är de tillbaka igen. Vårdgaranti och vettig användning av resurser är inte något reptrick – det är fakta.

När det gäller de gamla är det alldeles klart att en 80-åring skall bli opererad. Den medicinsk-tekniska utvecklingen är ju oerhört positiv. Jag delar helt den uppfattningen – vi har ingen differens i uppfattning på den punkten. Därför är det så viktigt att vi använder resurserna rätt, och det är där jag tycker att regeringen har brustit.

Som jag har sagt flera gånger har Sverige världens högsta skattetryck och största offentliga sektor. Jag hänvisar inte till USA. Titta på internationell välfärdsstatistik i Europa! Då ser man att många länder har en välfärd som på många områden är bättre än den svenska. Eller menar socialministern att det lågavlönade sjukvårdsbiträdet eller den lågavlönade sjuksköterskan som redan betalar måndag, tisdag och onsdag i skatt också skall betala halva torsdagen i skatt för att han eller hon skall få en dragligare tillvaro på jobbet? Så kan vi inte hantera våra offentliga resurser.

Det första vi nu måste göra är att analysera. Använd offentliga resurser rätt, och prioritera det som vi skall prioritera! Vi måste se till att organisation och annat fungerar på ett riktigt sätt. Vi måste se till att de som har ansvar för verksamheten sysslar med det som de skall göra. Det är prioriteringsdiskussionen som behövs i det här sammanhanget. I annat fall hamnar vi nämligen fel.

Jag är helt övertygad om att Margot Wallström och jag har precis samma ambition, nämligen att de gamla och de sjuka skall ha det bra. Men vi har olika syn på vilka modeller vi skall använda för att ge dem denna trygghet och detta goda samhälle.

Anf. 24 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Problemet är att måndag, tisdag, onsdag och torsdag har hittills detta sjukvårdsbiträde fått betala räntorna på statsskulden, som är lika höga som det belopp hälso- och sjukvården totalt kostar. Detta är vårt bekymmer, och det är den uppgift som stod framför oss när vi trädde till som regering.

Det är en sak att säga att man avskaffade köerna här, när man sedan gick och ställde sig i kön till dem som lånar ut pengar i Washington, New York och London och var man nu var någonstans.

Bekymret i dag är att vi har en ekonomi som vi måste se till att reda upp i för att vi skall kunna ha råd att ge världens bästa sjukvård i Sverige – och betala för den. Ni sade att ni avskaffade köerna, men bekymret var att ni lånade pengar till det. Ni tillförde 500 miljoner kronor i nya pengar för att kunna åstadkomma detta. Tyvärr blev det en kortvarig effekt. Det var bra, men det blev alltså en kortvarig effekt.

I dag har man drivit ett effektivitets- och förändringsarbete så att det inte finns samma luft att trycka ur systemet. Jag tycker att man skall vara ärlig, och redovisa detta.

Var du än går ut i hälso- och sjukvården i Sverige i dag säger de där: Gör inga nya sådana här repp! Gör inga nya tjusiga begrepp, som ni skall ålägga oss! Var realist i stället, och var i verkligheten! Då skall vi se till att vi självfallet får en effektiv organisation där man samverkar bättre. Det handlar nämligen väldigt mycket om det – det är vi överens om. Man måste utnyttja resurserna på allra bästa sätt.

Men det går inte att dessutom hitta på ett tjusigt uttryck som sedan skall åläggas alla fr.o.m. årsskiftet, och tro att det hela är gjort därmed. Vi måste komplicera saken.

Vårdköerna har aldrig varit avskaffade. Det är inte köerna som är det viktiga. Det blir nämligen en kö i samma ögonblick som man säger att man kan operera 85-åringar också. Då ställer sig ju 85-åringarna i kö. Det är väntetiden som är intressant – hur lång tid man behöver vänta. Nu

utgår jag ifrån att om det blir nya resurser skall vi också se till att åstadkomma detta. Då skall ingen behöva vänta i onödan på en behandling. Landstingens arbete skall självfallet inriktas på att se till att ge en god vård och omsorg för våra gamla och sjuka.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1997/98:229 om snabbtåg Gävle–Östersund

Anf. 25 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Sven Bergström har frågat mig

- dels om jag är beredd att ta upp en diskussion med företrädare för den norska regeringen för att skynda på snabbtågsanpassning av den återstående delen av sträckan Stockholm–Oslo och Östersund–Trondheim,
- dels om jag avser att ta några initiativ för att få en tidigareläggning av dubbelspåret på bandelen Älvkarleby–Bomansberget,
- dels om jag tänker vidta några åtgärder för att säkerställa att det verkligen blir snabbtågstrafik på Stambanan Gävle–Östersund och att detta projekt skall fullföljas skyndsamt.

De senaste åren har, enligt en beskrivning i Banverkets förslag till stommötningsplan för åren 1998–2007, en rad projekt färdigställts på Värmlandsbanan vilka medfört kortare restider och sänkta underhållskostnader. På Kongsvingerbanan ansvarar den norska motsvarigheten till Banverket, Jernbaneverket, för banan. I den norska jernbaneplanen för åren 1998–2007, som behandlats av Stortinget under 1997, har vad avser Kongsvingerbanan medel endast tagits upp för drift och vidmakthållande. Det framgår också av denna plan att trafikmängden på Kongsvingerbanan i förhållande till andra banor i Norge är liten.

Den gränsöverskridande tågtrafiken mellan Sverige och Norge på sträckan Storlien–Trondheim begränsar sig i dag till ett fåtal godståg. Till detta bidrar med all säkerhet det faktum att Meråkerbanan på den norska sidan, till skillnad från Mittbanan på den svenska sidan, inte är elektrifierad. Standarden på Mittbanan mellan Storlien och Östersund är låg, med bl.a. skarvspår och avsaknad av fjärrblockering. I Banverkets förslag till stommötningsplan föreslås att spårbyte till helsvetsat spår och utbyggnad av fjärrblockering utförs på sträckan under planperioden. Delar av denna upprustning sker med delfinansiering från Europeiska unionen. I den norska jernbaneplanen anges att man inte avser att göra några större investeringar i Meråkerbanan fram till år 2001.

Redan i dag förs en diskussion mellan Kommunikationsdepartementet och Samferdseldepartementet om infrastruktur och trafikfrågor på ömse sidor om gränsen.

När det gäller Ostkustbanan mellan Uppsala och Gävle anger Banverket i sitt förslag till stommötningsplan att man avser att bygga om Uppsala bangård och bygga ett nytt dubbelspår från Uppsala bangård förbi Gamla Uppsala koordinerat med utbyggnaden av E 4:an. Pågående dubbelspårsutbyggnader mellan Gamla Uppsala och Älvkarleö skall färdigställas

liksom den sista etappen Älvkarleö–Bomansberget. Möjligheten att tidigarelägga dessa projekt måste ställas mot att andra angelägna projekt senareläggs.

Regeringen har i den transportpolitiska propositionen, som den 6 mars överlämnades till riksdagen, slagit fast riktlinjerna för den framtida trafikpolitiken. Bland förslagen kan nämnas förslaget om att en myndighet för rikstrafikfrågor, Rikstrafiken, skall inrättas. Dess huvuduppgift skall vara att i ett kundorienterat helhetsperspektiv verka för att åstadkomma ett samverkande kollektivtrafiksystem. I de fall det inte finns förutsättningar att kommersiellt driva en viss interregional trafik, eller då trafiken inte kan upprätthållas i länstrafikansvarigas regi bör Rikstrafiken kunna upphandla viss regionalpolitiskt motiverad interregional persontrafik. Rikstrafiken bör, under förutsättning att riksdagen så beslutar, få ansvar för den upphandling som är aktuell efter år 2000.

I den regionalpolitiska propositionen, som regeringen överlämnade till riksdagen den 9 mars, framgår det att regeringen anser att det ur regionalpolitisk synvinkel är av stor vikt med en väl fungerande interregional persontrafik på järnväg mellan Stockholm och Östersund. Inriktningen bör vara att snabbtågstrafik skall starta senast år 2002. Regeringen föreslår därför att Rikstrafiken bör verka för att den interregionala persontrafiken på denna sträcka fortlöpande utvecklas och förbättras.

Riksdagen har ännu inte tagit ställning till vare sig den transportpolitiska propositionen eller den regionalpolitiska propositionen. Med anledning av detta kan jag inte föregripa den framtida utvecklingen av persontågstrafiken mellan Gävle och Östersund.

Anf. 26 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret. Dock skulle jag gärna se att kommunikationsministern litet grand ytterligare utvecklade svaret på mina frågor, eftersom hennes svar mer var ett konstaterande av hur det står till än att det var ett uttalande om viljeinriktning.

Väl fungerande kommunikationer är något oerhört viktigt. Det är t.o.m. avgörande för om vi framgångsrikt skall kunna utveckla hela Sverige och i fortsättningen få hela Sverige att leva. Jag representerar Gävleborgs län och är naturligtvis mest intresserad av att också det länet får rättvisa villkor jämfört med andra län. För både Gävleborg och Jämtland är det avgörande för en positiv utveckling att det finns goda transportmöjligheter vad gäller både gods- och persontransporter. Eftersom en stor del av Sverige berörs tycker jag att det, såväl av miljöskäl som av regionala och internordiska skäl, är av nationellt intresse att Atlantbanan kan prioriteras. Kommunerna längs Norra stambanan, länsstyrelserna och näringslivet betonar väldigt ofta hur angelägna de här satsningarna på snabbtåg är.

Jag antar att också kommunikationsministern får brev då och då. Senast för några veckor sedan fick vi ju ett brev från en av de aktuella kommunerna – vi har tidigare fått brev från både Ljusdal och Bollnäs, och nu fick vi från Ovanåkers kommun. I brevet understryker man vikten av att upprustningen fullföljs men också betydelsen av att det blir trafik på banan och att tågen stannar på de stationer som passerar. Vi har ju litet dåliga erfarenheter från den gångna vintern av SJ:s sätt att hantera de här

Prot. 1997/98:98
28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

frågorna. Man berättade då plötsligt att nattågen skall rulla men att de inte skall stanna i Bollnäs och Ljusdal. Sedan kunde man ändra på detta väldigt snabbt när ett kommunalråd i Hälsingland skrek till och träffade den avgående SJ-chefen. Om ett kommunalråd har ett sådant stort inflytande utgår jag från att ett statsråd har avsevärt mer inflytande på de här viktiga frågorna.

Jag frågade i min interpellation om det förs några resonemang med företrädare för den norska regeringen för att påskynda snabbtågsanpassningen av den återstående delen av sträckan Stockholm–Oslo och Östersund–Trondheim för att visionen om en snabbtågstriangel skall kunna förverkligas. Skalar man bort en del av svaret landar det på att det redan i dag förs en diskussion mellan Kommunikationsdepartementet och det norska Samferdseldepartementet om infrastruktur- och trafikfrågor på ömse sidor om gränsen. Då skulle jag gärna vilja veta: Vad avhandlas i sak i de diskussionerna? Har man kommit någon vart? Hur ser det ut? Finns visionen om en snabbtågstriangel kvar, eller var det bara ett luftslott, något som ventilerades för en tid?

När det sedan gäller min andra fråga om dubbelspåret Älvkarleö–Bomansberget säger kommunikationsministern att möjligheten att tidigarelägga dessa projekt måste ställas mot andra angelägna projekt. Vad betyder det konkret? Betyder det att regeringen har någon ambition att ordentligt påskynda detta, eftersom det gäller den trånga sektorn som berör både Ostkustbanan och Stambanan? Projektet är ju oerhört viktigt från den synpunkten. Erfarenheterna från Citytunneln i Malmö och Södra länken i Stockholm visar att det faktiskt går att åstadkomma ganska mycket om viljan finns hos regeringen.

Slutligen frågade jag om snabbtågen skall gå på Stambanan eller inte. Jag vill gärna att kommunikationsministern utvecklar detta. Är regeringens klara ambition att det faktiskt skall gå snabbtåg på Stambanan och att de skall stanna på de stationer som passeras?

Anf. 27 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag tar den sista frågan först. Ambitionen att det skall gå snabbtåg är alldeles klar, och den är också redovisad i den regionalpolitiska propositionen. Det är därför vi säger att det är Rikstrafiken som skall ansvara för den här samordningen. Uppdraget till SJ, att man skall köra på kommersiellt riktiga sträckor, ligger kvar, men när det inte räcker till skall vi ha en upphandlad trafik. Det är därför vi pekar ut att det är ett uppdrag för Rikstrafiken att se till att det blir trafik. Det dyraste vi kan göra är ju att bygga järnvägar som det inte går någon trafik på. Det är väldigt dyrt. Det är alltså självklart att det skall gå tåg när den här upprustningen är klar.

Sven Bergström frågar om det finns någon ambition att genomföra en tidigareläggning. Jag förde den diskussionen så sent som i fredags med företrädare för regionen, som var på en uppvaktning hos mig. De hade naturligtvis samma inriktning och önskemål som Sven Bergström. Det var folk från både Uppsala-regionen och Gävle-regionen. De ville gärna att deras upplägg med regionaltrafik skall kunna komma i gång så tidigt som möjligt, eftersom de då också behöver köpa tåg och det är en komplicerad materia. Vi diskuterade detta, men i dag kan jag inte tala om hur det

skulle kunna gå till – jag är hemskt ledsen över att behöva göra Sven Bergström litet besviken.

En sak är ändå alldeles klar, nämligen att vi ser mycket allvarligt på det här. Det framförde jag också till de andra företrädarna för regionen. Skall man göra något måste man göra det inom de ramar som finns, och då blir andra projekt naturligtvis senarelagda. Det är ju inte så att vi har några utökade ramar. Vi arbetar nu med precis de här avvägningarna inför det att vi skall fastställa stomnätsplanen.

Den sista frågan, slutligen: Lever visionen om Atlantbanan? Om Atlantbanevisionen skall leva är oerhört mycket beroende av hur man agerar på den norska sidan. Vi har en lång rad frågor som hänger ihop med järnvägstrafiken över kölen, alltifrån de södra delarna, Nordlänken och den del som berör Västkusten, och ända upp till Narvik. De kontakter som vi har mellan departementen är i och för sig mycket positiva, men de har hittills inte resulterat i att den norska regeringen har gått till Stortinget med några andra förslag eller med några förändringar i sina planeringar. Jag skall träffa min norska kollega i slutet på den här månaden, och jag kommer då återigen att ta upp de här frågorna. Det är som sagt en lång rad järnvägsfrågor som vi hela tiden resonerar med norrmännen om.

Anf. 28 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det var en antydning till besked på några punkter, men det var mycket ord och inte så mycket substans. Ja, det skall gå snabbtåg, säger kommunikationsministern, och de skall köra på kommersiellt gångbara sträckor. Men vad jag och alla i Gävleborg och södra Norrlands inland är intresserade av är om det skall gå snabbtåg på Stambanan, eller om vi skall tillåta att SJ väljer att bara köra längs Ostkusten. Och om det nu skall gå snabbtåg på Stambanan, skall de då också stanna på de här stationerna, de här, som vi tycker, stora orterna, dvs. i Ljusdal och Bollnäs och inte bara i Gävle och Östersund?

Jag är säker på att kommunikationsministern träffar sina socialdemokratiska kolleger, Pelle Svensson i Ljusdal, Olle Nilsson Sträng i Bollnäs, Roland Säfström i Ovanåker och andra – ni hade ju t.o.m. en uppvaktning i fredags om detta – och känner vilken oro som finns i trakten. Det skapar osäkerhet om näringslivsutveckling, sysselsättning och framtidstro när man inte kan få konkreta besked. SJ har ju väldigt tydligt signalerat att man inte är intresserad av att köra där.

Då tycker jag att det är rimligt att landets högsta ansvariga för kommunikationsfrågor, Ines Uusmann, ger ett besked om hur det skall se ut. Hon borde åtminstone ge ett besked om hur hon vill att det skall se ut. Det går inte bara att hänvisa till Rikstrafiken, SJ och kommersiella villkor. Vill kommunikationsministern att det skall gå snabbtåg i inlandet i södra Norrland och att den delen av Sverige också skall kunna leva och utvecklas? Det beskedet måste vi kunna få utan att kommunikationsministern träder SJ, Rikstrafiken och andra förnär i den här frågan.

När det gäller diskussionerna med Norge om visionen om en snabbtågstriangel som berör både Norge och Sverige, dvs. Stockholm–Oslo–Trondheim–Östersund osv., skulle jag gärna vilja ha litet mer besked om vad den svenska regeringen vill. Vill man att det här skall bli av? Hur ser i så fall tidsschemat ut? Hur vill man att tidsschemat skall se ut?

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

I det första officiella svaret från kommunikationsministern tycker jag att det hänvisas till att den norska sidan ligger så långt efter och att det inte finns någon riktig vilja på den sidan. Då går det ju naturligtvis att föra diskussioner och testa om man har ett genuint intresse på den norska sidan att upprusta banan. Detta är ju litet grand av den gamla SJ-filosofin att finns det ingen trafik och inget passagerarunderlag så rustar man inte banorna. Men kan man få i gång visionen om en snabbtågstriangel blir det naturligtvis ett oerhört lyft för trafikmängden och passagerarmängden. Och då är det kanske meningsfullt att rusta banan och få fart på visionerna.

Sedan gäller det snabbtåget genom Uppland. Det berör både regiontrafiken och Ostkustbanan och Stambanan. Även där handlar det om en politisk vilja. Man kunde t.ex. snabba på Citytunneln i Malmö väldigt mycket och satsa oerhört mycket statliga pengar – miljarder. Exemplet Södra länken här i Stockholmsregionen visar ju att om den politiska viljan finns kan man göra oerhört mycket. Regeringen talar ju om att hela Sverige skall leva och att det skall ges rättvisa förutsättningar för utveckling av olika delar av landet. Då måste det ges ett besked också till de delar som finns norr om Stallmästargården att här skall det satsas pengar och här skall det utvecklas så vi får en fullgod infrastruktur även i den delen av landet.

Anf. 29 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag vill tacka Sven Bergström för att vi får möjlighet att fortsätta den intressanta debatten om snabbtågsanpassningen av Norra stambanan som vi hade för elva dagar sedan i kammaren. Det kommer att anordnas en stor hearing i de här frågorna med bl.a. företrädare för SJ uppe i Ljusdal på måndag. Vi får väl se om vi får några besked.

Jag upplevde vår diskussion förra fredagen som väldigt positiv. Kommunikationsministern uttryckte stor förståelse för den oro och de frågor som vi uttryckte här från talarstolen. Sven Bergström tar upp frågan om vad som skall hända med eventuell snabbtågskörning på Norra stambanan från Gävle norrut mot Östersund. Där måste jag konstatera att vi trots allt svävar i oklarhet.

I den debatten sade kommunikationsministern att det är alldeles tydligt vad regeringen skriver i sin regionalpolitiska proposition, nämligen att det finns konkreta skrivningar vad gäller snabbtågsanpassning och vad gäller Norra stambanan och Mittbanan. Det handlar om möjligheten att förkorta restiden mellan Stockholm och Östersund ned till strax under fyra och en halv timme. Det är vid den tiden som det blir konkurrensmässigt intressant att åka tåg i stället för att flyga. Allt detta är naturligtvis riktigt. Men om det är huvudskälet, är frågeställningen framför allt intressant för Östersund och möjligen också för Sundsvall. Den är definitivt inte intressant för Ljusdal och Bollnäs. Där finns inte alternativet att flyga.

Jag konstaterar att kommunikationsministern, precis som i propositionerna, undviker – jag hoppas det inte är avsiktligt – varje geografisk bestämning som antyder att det här snabbtåget som regeringen skall satsa mycket pengar på tar av till vänster när det lämnar bangården i Gävle och inte fortsätter till höger rakt upp mot Sundsvall. Det här är flaggskeppet i den regionalpolitiska propositionen för regeringen och socialdemokrater-

na hemma i Gävleborgs län inför det här valet. X 2000 går redan i dag från Sundsvall via Hudiksvall, Söderhamn, Gävle ned till Uppsala och Stockholm.

Detta var väl ändå avsett att se ut som det var någonting nytt. Då vore det intressant om vi kunde få någon form av geografisk beskrivning som visar att regeringen i den regionalpolitiska satsningen, inte i den generella trafikpolitiska satsningen från 1988, avser att tåget av regionalpolitiska skäl skall ta till vänster och fortsätta upp längs Norra stambanan när det lämnar Gävle central.

Anf. 30 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag skall börja med den norska situationen. Vi kan inte bestämma vilka infrastrukturplaner man skall ha i Norge. Lika litet skulle vi tycka om att de kom hit och talade om för oss hur vi skulle prioritera.

Men det är inte så att vi har legat lågt eller att vi inte har fört diskussionerna. Under hela den period som jag har haft ansvar för de här frågorna i regeringen har jag haft kontinuerliga kontakter med samtliga de tre samfärdselministrar som har funnits i den norska regeringen och diskuterat de här frågorna. Men till syvende och sist är det ju det norska Stortinget som fattar beslut om det som händer på den norska sidan.

Visionen om Atlantbanan bygger naturligtvis på att man skall nå ända ut till Västerhavet. Vi jobbar väldigt påtagligt med att förbättra infrastrukturen på vår sida. Men vi kan ju inte lägga våra pengar på deras sida. Där har vi ju det gemensamma uppdraget att var och en påverkar de kontakter vi har. Jag kan försäkra att jag har lagt ned mycket krut på de här sakerna i mina kontakter med samtliga ministrar. De är nu inne på sin tredje minister under den period som jag har varit kommunikationsminister.

Sedan har vi den andra delen om trafiken i Gävleborg. Det ligger naturligtvis väldigt mycket i att vi skall vika av och ha snabbtåg även på Norra stambanan och inte bara upp till Sundsvall och den vägen. Men samtidigt måste man se hela kollektivtrafiken ur ett helhetsperspektiv för att man skall få en effektiv totallösning. Det är inte bara för mig att stå här och bestämma att si och så skall det vara. Det är ett gemensamt ansvar för länstrafikhuvudmännen och Rikstrafiken att se till att det blir en bra lösning. Det beror också på vilka prioriteringar samtliga regionala företrädare gör.

Jag kan tycka saker, men till syvende och sist är det här en fråga som vi måste lösa i samförstånd mellan regionens företrädare och Rikstrafiken. Poängen med den nya myndigheten – om riksdagen godkänner det – är att vi skall få en sådan sammanhållen syn på kollektivtrafiken.

Anf. 31 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det var kanske något ytterligare, men fortfarande var det litet tunt i sak, tycker jag.

Vi kan inte stå här och bestämma, säger kommunikationsministern. Jag begär inte att kommunikationsministern skall stå här och bestämma. Men jag begär att kommunikationsministern har en politisk vilja, för socialdemokraternas del åtminstone. Jag kan för Centerpartiets del klart deklarerat att vår avsikt är att det skall gå snabbtåg längs Norra stamba-

Prot. 1997/98:98
28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

nan. De skall stanna i både Ljusdal, Bollnäs, Ånge och alla platser som passeras. De skall inte bara köra värdshus förbi. Det skall inte gå snabbtåg bara på Ostkustbanan.

Det beskedet tycker jag också att kommunikationsministern kunde ge. Jag är säker på att socialdemokraterna i Gävleborg skulle uppskatta det mycket om ett sådant konkret besked kom. Det är ändå vi som är politiskt förtroendevalda som skall slå an tonen, som skall ange visioner och tala om hur vi vill ha det. Sedan skall det naturligtvis tillämpas av myndigheter, av SJ och andra. Många är väldigt oroliga när SJ nu byter fot och säger att man inte tycker att det här är så angeläget, att det inte ser så lönsamt ut.

Jag hoppas att kommunikationsministern i sitt avslutande inlägg vill deklarerat mycket tydligt att även socialdemokraterna och regeringen vill ha det på det här sättet, att man kommer att arbeta för att det går snabbtåg också längs Stambanan och att de stannar vid varje station.

När det gäller Norge skulle jag gärna vilja att kommunikationsministern lättade något på förlåten. Hur ser det ut? Hur långt har man kommit i diskussionerna? Det framgick inte av det första svaret. Har man kommit någon vart? Finns visionen kvar? Vad är det för frågor som står på dagordningen när man träffas nästa gång? Det vore intressant för kammaren och åhörarna att få höra litet grand, så att vi inte bara riktar blickarna söderut utan att vi också har intresse för att utveckla samarbetet längs Östersjön och i hela Norden. Jag ser fram emot ett svar på de punkterna.

Anf. 32 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag höll på att säga – och nu säger jag det också – att kommunikationsministern segar sig fram som tågen gör på Norra stambanan. Så ibland stannar det upp och står stilla. Men precis som med tågen får man vara glad över att det i alla fall inte tar några steg tillbaka. Det här var väl ett aningens steg framåt.

Vi lämnar frågan om vilka tåg som skall köra. Där kan vi kanske inte komma längre än vad kommunikationsministern har sagt i dag. Då återstår i alla fall den mycket viktiga frågan om den påskyndade snabbtågsanpassningen – det handlar inte om tågen utan om banan – som regeringen aviserade i den regionalpolitiska propositionen. Avser den otvetydigt sträckan till vänster, norr om Gävle?

Anf. 33 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Låt mig igen börja med visionen och den del som hänger ihop med våra diskussioner med Norge. Om jag skall vara riktigt ärlig tror inte jag att det någonsin har funnits någon nationell Atlantbanevision i Norge. Däremot har det definitivt funnits, och finns fortfarande, en regional Atlantbanevision. Men man har uppenbarligen haft mycket svårt på den norska sidan att övertyga de av Stortingets företrädare som inte kommer från Trondheimsområdet om att detta är en idé som man skall satsa pengar på.

Från svensk sida har vi däremot både i handling vad gäller satsning på infrastrukturen och i de diskussioner vi har fört på nationell nivå och på regeringsnivå tagit upp detta. Vi tycker att det är en viktig förutsättning

för att utveckla inte minst det gränsöverskridande arbetet i fråga om t.ex. turism och andra arbetsmarknadsdelar vad gäller Trondheim–Östersund. Det är en region som har utvecklingsmöjligheter. Så långt den norska visionen.

Sedan till Norra stambanan och snabbtågen som skall stanna överallt. Men då är det ju inte säkert att det är snabbtåg. Då är det snabba regionaltåg. Egentligen kanske vi inte skall fastna – precis som Lennart Rohdin var inne på – i vad vi kallar det. Huvudsaken är att det är bra regionaltrafik för området. Snabbtåg i form av traditionella X 2000-tåg stannar inte överallt. De stannar inte överallt mellan Göteborg och Stockholm heller. Så det är snabba regionaltåg.

Så mitt sista svar: Ja, det handlar om infrastruktur, det handlar om att snabbtågsanpassningen innefattar Norra stambanan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1997/98:98
28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

7 § Svar på interpellation 1997/98:242 om Posten AB

Anf. 34 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Per Bill har frågat om jag avser att vidta åtgärder så att enhetsportot för enstycksförsändelser kan sänkas till en europeisk normnivå i stället för att övervinsterna används till att finansiera kringverksamheter som går med förlust.

Innan jag svarar på Per Bills direkta fråga angående portonivån vill jag kommentera Per Bills övriga uppgifter i interpellationen.

Som Per Bill säger växer konkurrensen, och beroende på hur man definierar tjänster och marknader får man olika procentsatser på hur stora marknadsandelar Posten har. På den totala brevvolymen har Posten ca 97 %. Det är dock viktigt att i detta sammanhang klargöra att den verkliga konkurrensen inte kommer från befordran av fysiska meddelanden utan från elektroniska substitut, dvs. fax, e-post, Internet m.m. Användningen av de alternativa tjänsterna växer mycket snabbt i dag, och i dessa ligger den verkliga konkurrensen.

Vad beträffar påståendet om ”ojusta konkurrensmetoder” finner jag inte att den beskrivning som ges av Per Bill och andra ger en rättvis bild av hur Posten har agerat i konkurrensfrågor. På en nyligen avreglerad marknad och med en ny konkurrenslag finns det givetvis en viss osäkerhet om hur den dominerande aktören kan agera. Posten har också vid ett flertal tillfällen initierat ärenden hos Konkurrensverket för att få klarhet. När Konkurrensverket därefter lämnat besked har det av Per Bill och andra tolkats som att Posten ”fällts för ojusta konkurrensmetoder”. När Konkurrensverket i sådana eller andra fall meddelat beslut som gått Posten emot har Posten följt dessa beslut. Konkurrensverkets beslut har hittills inte varit av den karaktären att det funnits anledning för mig att agera. Frågorna har varit sådana som det ankommit på Posten AB:s styrelse att hantera.

De förändringar som Posten gjort genom sin nya prisstruktur innebär att Affärsområde Brev allokerar kostnaderna till rätt kundkategori och tjänst eller produkt inom affärsområdet. Kostnaden för hanterandet av

***Fel! Okänt
växelargument.***

enstycksförsändelser är högre än kostnaden för företagspost. Om man tar hänsyn till att brev som privatpersoner skickar endast utgör ca 10 % av den totala brevvolymer inser man att det inte handlar om någon subvention av företagsbrev. Snarare handlar det om att minska subventionen åt andra hållet. De vinster Per Bill talar om går alltså inte till att finansiera andra verksamhetsområden inom Posten, utan det är fråga om att få en mer korrekt kostnadsstruktur.

Beträffande portot för enstycksförsändelser känner Per Bill väl till att regeringen i propositionen 1997/98:127 *Statens ansvar på postområdet* uppmärksammat och analyserat 1997 års portohöjning. I propositionen föreslås kostnadsbaserade taxor, lika behandling av alla kunder samt separat kostnadsredovisning för den samhällsomfattande posttjänsten i enlighet med EG:s postdirektiv. Dessa krav har regeringen emellertid inte ansett vara tillräckliga för att skydda postkunderna från alltför höga portokostnader och har därför föreslagit att de bör kompletteras med någon form av prisreglering. Nuvarande pristak återspeglar inte postlagens krav på enhetliga och rimliga priser åt alla, utan inriktas på en mycket smalare skyddsgrupp – ”privatpersoner”.

Regeringen har därför föreslagit att prisregleringen skall reformeras och att EG-direktivets krav på rimliga priser kompletteras med att regeringen bemyndigas föreskriva att priser för tjänster som ingår i postverksamhet inte får överstiga vissa nivåer. Därigenom kan regeringen föreskriva att normalportot för brev inte får höjas mer än den allmänna prisutvecklingen. Utöver denna begränsning från statens sida är det efter avregleringen och bolagiseringen Posten själv som sätter sina priser.

Slutligen frågan om det europeiska normalportot. Vid en jämförelse mellan europeiska porton är det viktigt att understryka att Sverige och Finland är de enda länder som har infört moms på sina posttjänster. För Sveriges del innebär det att vårt porto utan moms i dag ligger på 4 kr. Vid en jämförelse av normalportot exklusive moms med övriga länder inom EU har Sverige det fjärde högsta portot efter Tyskland, Österrike och Danmark.

Efter det att EG:s postdirektiv antogs i december 1997 har arbetet med att se över frågan om moms på posttjänster åter tagit fart internationellt. I takt med att postmarknaden avregleras och övriga europeiska länder inför moms på sina posttjänster kommer prisskillnaderna att förändras.

Mot bakgrund av vad jag just beskrivit – dels att regeringen kommer att föreslå ett pristak som skall förhindra höga normalportohöjningar, dels det pågående arbetet inom EU om moms på posttjänster – finner jag ingen anledning att i dag vidta ytterligare åtgärder.

Anf. 35 PER BILL (m):

Fru talman! Till att börja med vill jag tacka kommunikationsministern för svaret.

Det här är en debatt på litet olika villkor. Som riksdagsledamot har jag inte möjlighet att titta närmare på Posten, medan kommunikationsministern har full insyn. Det innebär att jag är hänvisad till kvartalsrapporter och årsredovisningar. Tyvärr är det nästan omöjligt att få ut någonting ytterligare från Posten. Där säger man att allting är affärshemligheter. För mig är det med andra ord omöjligt att tala om huruvida skattebetalarnas

pengar används väl eller om Posten leker bolag med skattebetalarnas pengar. Det är mot den bakgrunden som jag har frågat om kommunikationsministern avser att vidta åtgärder för att få ned portot på enstycksförsändelser till en normal europeisk nivå.

Bakgrunden till min frågeställning är att Postens affärsområde Brev det senaste året har visat en mycket kraftig vinstökning, från 537 miljoner kronor 1996 till 1,1 miljard. Detta var alltså under det år då man genomförde den jättestora portohöjningen. Samtidigt som Posten Brev har fördubblat sin vinst går dock de andra affärsområdena dåligt, många av dem dessutom med förlust. T.ex. går Posten Försäljning och Posten Finansiella tjänster med 550 miljoner i förlust. Dessutom finns det en förlust på 488 miljoner kronor från förra året som döljs under rubriken Gemensamt Posten.

Då tycker jag att det är minst sagt märkligt att man inte försöker att titta på det här. Vi har 1,1 miljard i vinst för Posten Brev, och Postens vinst totalt är 1 miljard 55 miljoner. Det betyder att den resterande delen, Posten Brev borträknat, går med förlust. Detta innebär alldeles tydligt, åtminstone vill jag hävda det, att förlustaffärer inom diverse kringverksamhet betalas med den här rekordportohöjningen.

Min fråga blir då: Varför skulle man inte kunna göra på så sätt att Posten satsade på sin kärnverksamhet, dvs. brevtjänst och paket, och avvecklade de sidoverksamheter som går med förlust och som dessutom väldigt ofta förstör konkurrensen på väl fungerande marknader?

Anf. 36 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Per Bill säger att han vill veta vart skattebetalarnas pengar går. Det kan jag säga väldigt klart: Skattebetalarnas pengar, dvs. det som riksdagen fattar beslut om vad det gäller ersättning till Posten, går till en rikstäckande kassatjänst. Det som Per Bill i övrigt har diskuterat, nämligen porton m.m., är ju den avgift som kunderna betalar. Det är *inte* skattepengar. De enda skattepengar som går till Posten hänger ihop med den rikstäckande kassatjänsten.

Det här är uppenbarligen någonting som är svårt att förstå. Jag får ofta frågor om att Posten skulle vara väldigt mycket statligt subventionerad. Ja, den är det på *ett* område. Det handlar om kassatjänsten, ingenting annat.

Sedan tycker Per Bill att vi skall avveckla allting utom brev och paket. Vad jag förstår menar han rakt av att vi skall sälja postkontorsnätet. Jag tycker att det är ganska drastiskt. Det är intressant att det som moderaterna och Per Bill är ute efter är att sälja ut postkontorsnätet.

Det som inte går bra inom Posten är just postkontorsnätet. Dessa bekymmer är någonting som Posten delar med banksektorn i övrigt. Samma omstruktureringsbehov som finns hos Posten finns också i banksektorn. Av den anledningen har vi tillsatt en utredning som heter Betaltjänstutredningen, under ledning av Per Borg, som skall se över hur betaltjänsterna skall kunna organiseras i vårt samhälle. Det är nämligen en oerhört viktig del av infrastrukturen att människor skall kunna betala respektive få ut pengar oavsett var någonstans i landet de bor. Alla har inte Internetbank; alla har inte ens tillgång till bankomat eller vill använda bankomat-kort. Av den anledningen har vi tagit det här helhetsgreppet.

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

Men det är som sagt intressant att Per Bills förslag är att vi skall sälja postkontoren. Jag undrar vem som vill köpa dem.

Anf. 37 PER BILL (m):

Fru talman! Låt oss börja med ägandet. Posten är ju ett statligt bolag, och det innebär att skattebetalarna är ägare. Svenska folket äger Posten – det måste väl i alla fall en socialistisk själ ställa upp på. Det är väl alldeles självklart. Den dag vi säljer Posten upphör skattebetalarnas och medborgarnas trubbel med att se till att de pengar som vi äger gemensamt används så bra som möjligt.

Att det dessutom sätts in friska pengar för att subventionera kassatjänsterna är ju någonting som vi inte vill se. Dessutom är det väldigt svårt för oss att säga huruvida det finns någon rim och reson i detta när vi inte får veta hur verkligheten ser ut. Hur mycket Posten går med förlust och hur läget ser ut döljs i Postens redovisning.

När det gäller postkontorsnätet har det ju skett förändringar på det här området under kommunikationsministerns ledning. Det är alldeles klart att många postkontor slås igen och att delar av servicen i dag sköts lika bra hos ICA, Konsum eller någon annan. Att det här skulle vara något problem kan jag inte se. Jag tror snarare att det skulle vara väldigt bra om vi fortsatte på den inslagna vägen: att de postkontor som inte är lönsamma i stället överförs till Konsum, ICA eller någon annan som kan vara intresserad av att driva det här.

På längre sikt vill jag personligen naturligtvis privatisera Posten. Jag tror att Posten skulle kunna bli en mycket bra aktör på en helt fri marknad. Det är ju ingen tvekan om att det finns ett väldigt stort kunnande och en väldigt fin serviceanda hos många av dem som jobbar inom Posten. De brevbärare som vi stöter på gör ju ett jättearbete – under allt tuffare betingelser, eftersom man drar ned på kärnverksamheten och minskar servicen där.

Samtidigt ägnar man massor av pengar och tid åt allt möjligt annat. Under de sista åren har Posten ägnat sig åt saker som inkassoverksamhet, diverse utlandssatsningar, radiostationer, pappershandel, försäljning av cd-skivor, försäljning av datorer och charterflygsverksamhet. Är detta verkligen sådant som Posten skall ägna sig åt? Vore det inte bättre att Posten satsade på sin kärnverksamhet, att den kunde visa effektivitet där och att den på så sätt skulle kunna sänka portot ned till en rimlig nivå? Dagens nivå är ju mer en straffbeskattning.

Anf. 38 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag tycker att detta är en ganska intressant diskussion, eftersom den visar hur olika vi ser på den delen av infrastrukturen som Posten utgör när Per Bill säger att han vill privatisera Posten. Där skiljer sig definitivt våra uppfattningar åt. Vi har detta ägande för att trygga servicen. Det är min alldeles bestämda uppfattning. Och så skall vi ha det i fortsättningen också. Jag får väl bara hoppas att det här blir väldigt tydligt för alla och att vi också kan diskutera denna fråga i september månad, så att man vet vem man skall rösta på om man vill ha kvar en post som samhället tar ansvar för.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det som sägs om att man skulle dölja var de olika kostnaderna ligger är intressant. Det är inte alls sant. Man har nämligen en mycket tydlig uppdelning i både kvartalsrapporter och bokslutet om var det går bra och var det går dåligt i koncernen Posten. Det gör ju att förlusten på kontorsnätet blir synlig i stället för att de faktiska kostnaderna blir utsmetade på alla andra affärsområden. Det är också detta som gör att det är möjligt att ha en bra översyn i den s.k. Betaltjänstutredningen för vad vi faktiskt behöver i samhället och vad vi i så fall skall vara beredda att betala gemensamt via skattemedel.

Per Bill tycker att Posten sysslar med allt möjligt annat än vad den skall syssla med. Jag delar inte den uppfattningen. Vi styr Posten genom att vi har ägarrepresentation i Postens styrelse. Vi tillsätter naturligtvis en ordförande och har en mycket bra dialog med styrelsens ordförande. Men det är ett aktiebolag, vilket Per Bill så riktigt påpekar, och då har vi genom bolagsordning, genom stämmodirektiv osv. den möjligheten att styra. Det är bolagets styrelse som diskuterar vilken organisation som man skall ha och också inriktningen utifrån de regelsystem som både regeringen och faktiskt riksdagen har godkänt. Inriktningen på Postens arbete har vi nämligen förelagt riksdagen i ett flertal propositioner under denna mandatperiod, där vi mycket tydligt har fått riksdagens godkännande av denna inriktning. Sedan är det bolagets styrelse som utgör den dagliga ledningen.

Anf. 39 PER BILL (m):

Fru talman! Nog har Socialdemokraterna en god kontroll över Posten. Både styrelseordföranden och vd:n i Posten är ju välkända socialdemokrater som har tillsatts genom typiska politiska utnämningar.

Kommunikationsministern sade att samhället har ett ansvar för Posten. Jag utgår från att ministern menar att staten har ett ansvar för Posten, därför att samhället och staten faktiskt inte är samma sak. Staten eller det offentliga är ju en del av samhället. Sedan har vi ett stort antal marknader som är en del av samhället, och vi har ett stort antal gemenskaper som är en del av samhället. Det som ministern menar är säkert att staten eller det offentliga skall ha ett ansvar för just Posten.

Jag hoppas att ministern i sitt avslutande inlägg åtminstone försöker att hitta en eller två av dessa kringverksamheter som på sikt kanske skulle kunna avskaffas. Måste Posten ägna sig åt inkassoverksamhet, diverse utlandssatsningar, radiostationer, pappershandel, cd-skivsförsäljning, datorförsäljning och charterflygsverksamhet? Det finns rykten om att det mesta av radiostationsverksamheten är avslutad. Finns det en förhoppning om att det blir en litet bättre fokusering på kärnverksamheten? Det är min förhoppning att ministern i sitt avslutningsanförande kan säga något om detta.

Anf. 40 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att slå fast att det är ett nationellt intresse att vi har en bra postverksamhet. Det är en mycket viktig del i infrastrukturen. Det är därför som staten skall äga Posten AB. Men samhället i övrigt, i form av t.ex. kommuner, har ett mycket stort intresse av att vi har en fungerande postverksamhet i varje region. Posten har inte

bara ett infrastruktuansvar totalt sett utan är också ett mycket viktigt regionalpolitiskt instrument. Det är just därför som det är så oerhört viktigt att vi har staten som ägare till Posten AB. Men vi skall också komma ihåg att när det gäller att få postverksamhet allra längst ute i de kapillära delarna av vårt land, ut i de olika regionerna, är det faktiskt ett samarbete som mycket väl kan utvecklas också med kommunerna. Den utvecklingen tror jag att vi kommer att se under de närmaste åren. Jag är övertygad om att kommunernas företrädare har ett stort intresse av att vi har Posten kvar i samhällelig ägo.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.17 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

8 § Svar på interpellation 1997/98:246 om föreställningar om manliga egenskaper

Anf. 41 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Lennart Rohdin har frågat mig vad regeringen avser att göra dels för att motverka bilden av att det är en manlig egenskap att vara benägen att bruka fysiskt eller sexuellt våld, dels för att det skall bli tydligt att män är lika önskvärda och lämpliga som kvinnor i yrkesverksamhet i förskola och skola.

De flesta våldsbrott mot kvinnor utförs av män, men jag vill ändå påminna om att regeringens utgångspunkt är att det handlar om en bråkdel av alla män.

Tiotusentals kvinnor i Sverige utsätts för misshandel och sexualbrott varje år. Det handlar om våld som oftast begås av män som dessa kvinnor har haft eller har en nära relation till. Detta kan vi varken bortse från eller förtiga.

Hur förklaras då detta våld? Det finns självfallet inga enkla svar på det. Men det är numera väl dokumenterat att det våld som män riktar mot kvinnor ofta har sitt ursprung i och finner näring ur fördomar och föreställningar om mäns överordning och kvinnors underordning. Detta kan vi inte heller bortse ifrån. Därmed inte sagt, det vill jag understryka, att det skulle vara en manlig egenskap att slå kvinnor.

Jag är medveten om att rapporter om vissa mäns vålds- och sexualbrott mot kvinnor och barn kan leda till att alla män felaktigt skuldbeläggs genom att myter sprids som leder till negativa attityder mot män som arbetar inom skola och barnomsorg. Vi har självfallet alla ett ansvar

för att se till att sådana myter inte sprids. Det är dock viktigt att betona att det är den stora majoriteten män som inte begår våldsbrott som bäst kan motverka bilden av att det skulle vara en manlig egenskap att vara våldsbenägen. Det manliga nätverket för manlighet, mot mäns övergrepp, gör ett mycket betydelsefullt och värdefullt arbete kring de här frågorna. Men det behövs fler nätverk och grupper och framför allt fler män över huvud taget som strävar mot samma mål.

Jag har tidigare samlat män för att diskutera män och våld, för att öka våra kunskaper på området. Jag kommer att anordna liknande möten på andra teman framöver för att samla idéer och synpunkter på vilka åtgärder som behöver vidtas.

När det gäller betydelsen av manliga förskollärare och lärare inom barnomsorg och skola delar jag helt Lennart Rohdins uppfattning, liksom hans oro över att fler män tycks överväga att lämna verksamheter som rör barn. Det vore tragiskt om de övergrepp mot barn som förekommit skulle minska den redan låga andelen män inom barnomsorg och skola. Konkreta åtgärder är nödvändiga för att motverka en sådan utveckling, eftersom män behövs i skola och barnomsorg för att barn skall få en maximalt bra uppväxt med såväl kvinnliga som manliga förebilder i omsorg och skola.

Olika regeringar har under en följd av år stöttat projekt och andra insatser för att öka andelen män inom barnomsorgen samt inom förskollärar- och fritidspedagogutbildningarna. År 1995 fick Socialstyrelsen 2 miljoner för projekt med syfte att öka medvetenheten om jämställdhetsfrågor hos personal inom barnomsorgen och att öka kunskapen om både kvinnors och mäns betydelse som förebilder för barn. Vidare har universitet och högskolor med lärarutbildning i sina utbildningsuppdrag ålagt att öka andelen manliga studenter. I följd tillsatte regeringen en utredning som bl.a. skall föreslå åtgärder för en jämnare könsfördelning vid rekrytering till lärarutbildningar.

Samtidigt vet vi att det behövs fler åtgärder framför allt på lokal nivå. Ett bra exempel på detta kan jag hämta från min hemkommun, Gävle. För att medverka till att nå målet i den jämställdhetsstrategi som antagits för hela länet – att öka andelen manlig personal inom förskolan till år 2000 – har Gävles förskolor startat ett utvecklingsarbete för att försöka få hälften kvinnor och hälften män bland de anställda. MIBO, ett nätverk för män inom barnomsorgen, är en viktig del i det arbetet. Jag välkomnar fler liknande initiativ ute i kommunerna. Det är där dessa problem huvudsakligen måste lösas. Regeringens uppgift är att ge förutsättningar för dem att lyckas med det.

Anf. 42 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hade hoppats att jämställdhetsministern hade utnyttjat det här tillfället till att mer offensivt ta tag i de här frågorna. Men statsrådet kanske inte vill eller kan distansera sig från den i vissa – om än inte alla – feministiska kretsar förhärskande mytbildningen kring mäns förhållningssätt till våld.

Först till de allt färre männen, särskilt i förskolan. Larmsignalerna har bara blivit fler det senaste året. Då är det ganska defensivt att hänvisa till tidigare åtgärder – som uppenbarligen varit otillräckliga. Vad avser regeringen att göra nu? Det är de otrygga pojkarna, med oklara begrepp om

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

vad som är manligt och kvinnligt, som i dag terroriserar flickor och kvinnliga lärare i våra skolor.

Det är en av regeringen tillsatt utredare som i år föreslagit ytterligare granskning av dem som söker sig till arbete med barn. Åtminstone de unga männen, som skulle kunna göra en ovärderlig insats för ett mer jämställt samhälle, tror inte annat än att det är de som är ifrågasatta. Vem söker sig frivilligt till ett arbete där man hela sitt yrkesverksamma liv om och om igen måste bevisa att man inte är pedofil?

Så till regeringens bild av män och våld. Visst, bland förövarna av fysiskt och sexuellt våld mot kvinnor finns det mycket fler män än kvinnor. Det kan varken bortses ifrån eller förtigas. Men det är ändå bara en beskrivning av verkligheten, ingen förklaring eller något automatiskt orsakssammanhang.

Om t.ex. 5 % av Sveriges män begår fysiskt eller sexuellt våld och bara 1 % av Sveriges kvinnor gör det är det förvisso 50 gånger fler män än kvinnor – mer än 100 000 mot ett par tusen. Det kan naturligtvis tyckas säga allt. Men det svarar inte alls på frågan varför i så fall 95 % av männen inte gör det. Det svarar inte på frågan varför 1 % av kvinnorna gör det. Det svarar inte på frågan om det kan finnas någon förklaring som förenar dessa 5 % med denna promille av kvinnor snarare än med övriga 95 % män. En deskriptiv redogörelse är inte alls automatiskt kausal, alldeles oavsett hur riktig eller slående den kan tyckas. Gäller här andra förutsättningar för genusforskning?

Vi är överens om att betydligt fler män gör sig skyldiga till fysiskt och sexuellt våld. Men varför redovisar BRIS att det blir allt vanligare att mammor misshandlar sina barn? Varför redovisar forskare att mammor står för en del av det sexuella utnyttjandet av sina söner? Varför är det så att vissa kvinnor faktiskt misshandlar sin man, även fysiskt?

Varför förekommer det våld också i homosexuella, även lesbiska förhållanden? Varför är gruppen unga kvinnor den som rent statistiskt växer snabbast vad gäller våldsbrott? Jag har ingen enkel förklaring till detta. Jag hade hoppats att jämställdhetsministern inte heller hade haft så enkla förklaringar.

En gissning blir inte en sanning för att man ständigt upprepar den. Allt våld som män utövar mot kvinnor kan inte främst ha könsmaktsförklaringar, samtidigt som allt annat våld har mer sofistikerade förklaringar.

Det går inte att ständigt upprepa att ”det är numera väl dokumenterat”, bara för att ett antal kvinnoforskare utgår från könsmaktsperspektivet för att förklara bristen på jämställdhet i samhället och därifrån drar den för dem till synes självklara, men kanske ändå litet för snabba, slutsatsen att det då måste vara så också när det gäller våld mot kvinnor.

Inser statsrådet att det är att cementera denna ideologiska missuppfattning att, som så ofta sker i debatten, påstå att män har ett särskilt ansvar att ta itu med våldet mot kvinnor? Vi har alla ett särskilt ansvar att bekämpa våld. Som människa har jag, särskilt som jag under hela min politiskt verksamma tid ägnat mig åt att bekämpa våld i alla former, naturligtvis ett särskilt ansvar för att också bekämpa våld mot kvinnor, men absolut inte främst för att jag är man.

Anf. 43 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det här är en viktig diskussion. Vi hade en jämställdhetsdebatt med anledning av ett utskottsbetänkande i förra veckan. Lennart Rohdin och jag hade förmånen att diskutera jämställdhetsfrågor.

Detta är ett reellt problem, och det behöver vidtas åtgärder. Det är svårt att diskutera värderingar och normer.

De flesta är överens om en sak, nämligen att det behövs fler män som deltar i jämställdhetsdiskussionen. Jämställdhet är inte en kvinnofråga. I den bemärkelsen har Lennart Rohdin rätt. Jämställdhet är en fråga som rör både män och kvinnor.

Lennart Rohdin utvecklade en trist del i sitt resonemang när han tydliggjorde den interpellation han hade väckt. Han avviker delvis från den medvetna diskussion som finns bland män om problemen i jämställdheten.

Det finns en risk i att analysera samhället för tydligt, nämligen att det finns orsaker som skulle kunna skuldbelägga män och därigenom skulle de avstå från att delta i jämställdhetsdebatten. Att utmåla idel negativa egenskaper som manliga egenskaper uppmuntrar inte en sådan debatt. Men samtidigt får det inte innebära att vi undviker att debattera hur samhället faktiskt ser ut.

Lennart Rohdin gör det litet för enkelt för sig när han inte klarsynt ser på hur problemet ser ut. Det råder en systematisk underordning i samhället. Det är så i fråga om löner, arbetstillfällen, utbildning och högre positioner i samhället. Det går att se på område efter område.

Lennart Rohdin säger förenklat att i och med att 95 % av männen inte ägnar sig åt våld utgör denna fråga inte en del av diskussionen. Den slutsatsen är felaktig. Man kan se att det finns en systematisk underordning, våldet i samhället är till stor del manligt våld mot de kvinnor de lever tillsammans med. Då underordnas problemen.

Det är inte bara våldet i sig, utan också hotet om våldet och förekomsten av våld i samhället i stort, som på individnivå gör att kvinnor kontra män uppfattas som en del av underordningen.

Att se klarsynt på de problem som finns är den stora utmaningen i jämställdhetsdiskussionen, dvs. en systematisk underordning av kvinnor i samhället. Utan att för den skull skuldbelägga män skall det gå att visa att det finns en vinna-vinna-position. Både män och kvinnor vinner på jämställdhetsdiskussionen.

Det finns två frågor som är intressanta och som jag vill att statsrådet skall utveckla. Hur går det att få i gång diskussionen ytterligare? Det fanns en tendens till svar i interpellationssvaret. Vad är statsrådets planer för att öka diskussionen i samhället om mäns betydelse i jämställdhetsarbetet?

Lennart Rohdin tog upp frågan om barn och män. Det är viktigt att stärka kontakten mellan pappor och barn men också mellan män i professionella sammanhang och barn. Där händer mycket. Statsrådet pekade på ett positivt exempel. Det finns exempel också från min valkrets.

Statsrådet säger att det lokala initiativet är viktigt. Hur kan vi öka mängden initiativ? Vad finns det för tankar? Det behövs fler goda idéer, både från oss som ställer frågorna men också från regeringen. Denna diskussion kan vara en del i en sådan process.

Anf. 44 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Jag har jobbat inom barnomsorgen i flera år. Där fanns många goda exempel på att verksamheten breddades när det kom in män i organisationen. Vi tyckte alla att det var roligare att jobba, och barnen fick en större bredd. Vi tyckte att vi hade en bra verksamhet. Tyvärr hade männen en tendens att snabbt bli föreståndare eller områdeschefer och gå vidare i karriärstegen. De få som kom till barnomsorgen stannade inte så länge.

Jag besökte i går en barnstuga i Skövde. Där diskuterades just frågan om bristen på män. I Skövde finns numera endast fyra män inom barnomsorgen. De fyra har bildat ett nätverk och har gjort en videofilm för att göra reklam för hur roligt det är att jobba inom barnomsorgen. Det kan vara ett gott exempel att jobba vidare med.

Från början till slut handlar det hela om makt. Varför jobbar inte män i barnomsorgen? Varför tar inte männen ett så stort ansvar för barnen? De traditionella könsrollerna har inte brutits. Män är fortfarande överordnade kvinnorna i samhället. Så länge den trenden inte bryts – jag hoppas verkligen att vi går mot ett mer jämställt samhälle – fortsätter männen att ha makten över kvinnorna.

Kan man inte erkänna detta? Vill man inte ta till sig av detta och över huvud taget inte låtsas om detta? Lennart Rohdin försöker påskina att det även finns våld från kvinnor mot män. Då är de inte underordnade männen. Det är att göra det lätt för sig.

Den förra ordföranden för Folkpartiet var tydlig på den punkten. Det verkar som om Folkpartiet har ändrat ståndpunkt i och med att partiet har bytt ordförande, dvs. att man inom partiet inte erkänner att män är överordnade kvinnor. Då vill man inte heller göra något åt det. Det finns tydliga exempel på detta inom Folkpartiet, inte minst när andelen kvinnliga förebilder kommer att sjunka inom Folkpartiet. Man är tydligen inte beredd att visa att man vill göra någonting åt att kvinnor är underordnade män.

Lennart Rohdin gör det också lätt för sig genom att säga att en del kvinnor står för våldet. Det är fruktansvärt om kvinnor står för en del av våldet.

Ungdomsvåld är pojkvåld. Kvinnorna ”åker med”, och det kallas för ungdomsvåld när det egentligen är fråga om pojkar. Man vill inte ens erkänna att det är pojkar som slåss på stan.

Våldet mot kvinnor sker i hemmen av någon som kvinnorna känner väl. Det traditionella våldet mot män sker på stan, och det är män mot män. Våldet mot kvinnorna sker i hemmen.

Om man i Folkpartiet inte vill erkänna att kvinnorna fortfarande är underordnade männen, kommer inte jämställdhetsarbetet att komma någon vart. Jag välkomnar diskussionen i dag. Det är bra att den blir av. Det är bra att vi har en diskussion om hur fler män skall komma in i barnomsorgen. De behövs där, precis som det behövs kvinnor på andra ställen. Vi behöver bryta den könsupplade arbetsmarknaden.

Anf. 45 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Lennart Rohdin frågade mig vad regeringen kan göra för att skynda på utvecklingen av jämställdhet och för att stötta de män som nu finns inom barnomsorgen och skolan.

Vi kan göra en del saker. Jag skall nämna vad jag har gjort inom mitt område på departementet för att försöka få män att ta större ansvar för jämställdhetsfrågorna.

Jag har startat pappautbildningar. I samarbete med försäkringskassan har åtgärder vidtagits för att få män att ta ut mer pappaledighet och få arbetsgivare att stimulera sina anställda att ta större ansvar för barnen.

Vi har gett resurser till kommuner, landsting, enskilda företag och fackliga organisationer för utbildningsprojekt. Det finns resurser till ett Jämställdhetscentrum i Karlstad – ett projekt om män och föräldraledighet. Vi har sjuösatt en utredning och gett Socialstyrelsen pengar för jämställdhetsarbete inom barnomsorgen.

Det finns lagar, projekt och förordningar. Ändå går det långsamt. Det räcker inte med lagar, projekt och förordningar. Det handlar om vad var och en av oss är beredd att göra i vår vardag.

Jag tror ändå att det vi har gjort spelar en roll och är viktigt. Jag vet också att det Carl Tham har gjort på högskoleområdet i förordningar till högskolor och universitet kommer att få effekt så småningom. Problemet är bara att resultatet inte kan mätas så snabbt. Jag tror inte heller på några enkla lösningar. Det handlar om att påverka attityder och gamla könsroller.

Varför slår egentligen män kvinnor? Eller varför slår kvinnor i lesbiska förhållanden ibland kvinnor? Eller varför slår kvinnor barn? Jag tror inte att det finns något enkelt svar på den frågan heller. Men det finns en hel del forskning och intervjuundersökningar från Sverige, Norge, Kanada, USA och många andra länder, och i allt väsentligt visar denna forskning på samma mönster. De män som misshandlar kvinnor gör det för att få kontroll över kvinnan i en situation där de uppfattar sin ställning som ifrågasatt. De männen hänvisar ofta till samhälleliga normer och föreställningar om manlighet och kvinnlighet när de skall förklara varför de har misshandlat någon som står dem nära.

I en av de intervjuer som professor Eva Lundgren och docent Margaretha Hydén i Uppsala har gjort säger en man så här när han förklarar varför han slog:

Hon bröt med det kvinnliga och ville inte vara som kvinnor skall vara. Hon var egenkär och ville inte vara hemma. Jag försökte hålla henne kvar. Det var min uppgift. Jag försökte med alla medel. Då och då förstod hon vem som hade kontrollen. Jag bevisade det när det var nödvändigt. Fasthet, styrka, styrning, att inte förlora kontrollen, att inte låta sig domineras – det är att vara manlig.

Jag vill betona igen att alla män inte slår – majoriteten slår inte. Självfallet är det inte så att det finns många manliga potentiella våldsvärkare. Men för den sakens skull kan jag inte bortse från den forskning som ändå finns, inte bara i Sverige utan också i många andra länder, och som pekar åt samma håll. Varför slår just de här männen sina kvinnor? De slår inte polisen om de åker dit för fortkörning, och de slår inte chefen om de är sura på honom. De vill visa sin makt genom att styra den som står dem nära.

Jag tycker att det är en bra utgångspunkt när vi skall fortsätta att diskutera jämställdhetsfrågorna och försöka förändra dem. Det var precis det som Martin Nilsson pekade på. Att våga se hur problematiken ser ut i dag

är förutsättningen för att kunna ändra den bilden. Fortfarande finns en tydlig över- och underordning i samhället.

Regeringen kan stifta lagar och fatta beslut om förordningar, men vi kan också ha seminarier – vi skall ha två seminarier i sommar – om män och jämställdhet för att få fler män aktiva i debatten och för att försöka sprida exemplen ut på lokal nivå, så att jämställdhetsarbetet skall gå mycket fortare än vad det gör nu.

Anf. 46 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Martin Nilsson sade att det behövs fler män i jämställdhetsdebatten, och det gör det definitivt. Från Folkpartiets sida är vi inte så dåliga på att låta oss företrädas av män i den debatten, som bekant. Framför allt behövs det fler män i verkligheten, där jämställdheten förhoppningsvis någon gång kan skapas, dvs. inte minst när det gäller det uppväxande släktet.

Varför är det då inte så mycket män i jämställdhetsdebatten? Kan det vara så att när en man börjar ifrågasätta vissa av de här schablonföreställningarna möts han mycket snabbt – som jag gjorde här av Martin Nilsson och Monica Green – av ett ifrågasättande om han över huvud taget är intresserad av jämställdheten.

Jag förutsätter naturligtvis inte att Martin Nilsson och Monica Green har läst min motion med anledning av kvinnofridspropositionen, men där skriver jag när det gäller jämställdhetsfrågorna: Sverige är fortfarande i stor utsträckning ett manssamhälle. Jag skriver vidare: Lika riktigt och nödvändigt är det att lägga ett genusperspektiv på samhällsanalysen. Jämställdhetsarbetet har hittills mycket handlat om hur kvinnor varit undantryckta och diskriminerade och fortfarande är. Jämställdhet förutsätter att den som har makt och ansvar delar med sig både i hemmet, i arbetslivet och i politiken.

Ni kan vara helt lugna: Varken Folkpartiet eller jag har någon annan uppfattning än att jämställdhetsfrågorna i första hand skall tacklas utifrån ett ojämnt maktperspektiv.

Den fråga som jag har försökt resa både i min motion och i min interpellation är om frågorna om fysiskt och sexuellt våld automatiskt måste ses i samma perspektiv. Det är det jag ifrågasätter. Jag vill hävda – även om det naturligtvis kan vara så – att detta att en man som slår sin hustru inte slår polisen som tar honom för fortkörning inte behöver vara ett uttryck för den manliga kulturens kopplingar till våld mot kvinnor, utan det kan helt enkelt vara så att han inser att han har det svårt i förhållandet till en polis. När mina barn känner sig maktlösa i en verbal dispyt med varandra är det lätt hänt att de griper till våld mot varandra. Precis så är det också bland vuxna människor.

Jag hoppas i alla fall att jämställdhetsministerns oro när det gäller de här frågeställningarna framför allt ligger i frågan om huruvida män kommer att förekomma tillräckligt mycket när det gäller barnens uppväxt både i familjerna och i förskola och skola. Då kommer frågan, som jag tycker borde kunna få ett rakt svar: Är män lika lämpliga och välkomna i de här sammanhangen? Finns det någon anledning att pröva särskilt mäns lämplighet för de här sakerna?

Finns det någon anledning att ha förståelse för att unga, osäkra män, som står inför att skaffa familj och står inför sitt yrkesval, i den allmänna

debatten där man ifrågasätter om män kan vara ett riskmoment, kanske väljer att göra någonting annat i stället och att detta från ett jämställdhetsperspektiv är oroväckande?

Jag sade i debatten i onsdags:

”Om man skall pröva varje man som önskar arbeta med barn i skola och förskola, om man skall kringgärda frågan om generellt delad vårdnad med allsköns försiktighetsåtgärder, om man med statsmedel understöder opinionsbildning som utpekar varje man som potentiell våldtäktsman och hustrumisshandlare, om man som regeringen ser kvinnovåld i ett perspektiv av den manliga kulturens kopplingar till våld mot kvinnor – då sänder man ut signaler som kommer att göra målet om ökad jämställdhet också i fråga om mäns förhållande till barn och familj fortsatt avlägset.”

Anf. 47 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag har förvisso läst Lennart Rohdins motion – han hade vänligheten att överlämna den till mig inför den tidigare jämställdhetsdebatten. Jag tycker att det är bra att Lennart Rohdin har genusperspektivet i en rad frågor. Jag är litet mer osäker på om jag förstår varför just våldsföråklaringar inte skall ha ett genusperspektiv.

Det finns ju i alla former av debatter om manliga och kvinnliga egenskaper en fara i alltför grova generaliseringar, i alltför lätta beskrivningar av hur verkligheten är, samtidigt som det någonstans finns ett behov av att försöka peka på vad som faktiskt förekommer. En bit av vad som förekommer är ju ett väldigt omfattande våld mot kvinnor från män.

Jag är litet skeptisk. Jag ser risken med skuldbeläggning av män kollektivt. Samtidigt tror jag inte att det är så att man, om man försöker se hur verkligheten ser ut, avskräcker de medvetna män ute i verkligheten som skulle kunna vara en del av jämställdheten. Jag tror inte att det är en lösning på den problematiken om man bortser från underordningen, utan det är snarare en del i att lösa problemet med alltför få män i jämställdhetsdebatten.

När det gäller det som statsrådet Ulrica Messing sade finns det en sund otålighet. Det behöver komma in mycket i de här åtgärderna. Jag välkomnar seminarierna, som är en del av det och kanske det mest verkningfulla som regeringen kan göra i sådana här värderingsfrågor. Vi känner ofta en frustration över att vi i värderingsfrågor inte kan göra tillräckligt mycket tillräckligt snabbt, utan att det är en process som tar tid. Jag tror att lokala projekt, som statsrådet sade tidigare, är en viktig del. Det kanske också vore en bit att försöka jobba vidare med.

Anf. 48 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Att vi behöver bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden är vi helt överens om. Men vi har tydligen olika uppfattningar om vad som är problemet i samhället. Lennart Rohdin vill inte riktigt erkänna att kvinnor är underordnade män. Men jag tycker ändå att det är bra att Lennart Rohdin jobbar för de här frågorna och försöker se ett genusperspektiv åtminstone inom de andra områdena.

Tyvärr tappar Folkpartiet alltmer i förtroende när det gäller jämställdhetsfrågor, inte minst med tanke på att man tänker ha färre kvinnliga riksdagsledamöter men också exemplet att man inte vill kriminalisera

*Fel! Okänt
växelargument.*

sexköpare utan tycker att det är okej att få köpa en annan människas kropp. Den underordningen i samhället vill man inte ta till sig. Så tyvärr tappar Folkpartiet alltmer i förtroende när det gäller jämställdhetsfrågor. Det är trist, för detta behöver vi verkligen engagera oss i allihop. Alla partier behöver bjuda till om vi skall komma någon vart med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden och få in fler män i barnomsorgen där de så väl behövs men också för att vi skall få ett perspektiv som har en koppling rakt igenom partierna. Det skulle vara välkommet om alla partier kunde ställa upp på att vi behöver jobba med jämställdhetsfrågorna inom alla områden och inte bara inom några få där man tycker att det passar. Man måste också se de svåra frågorna och se att kvinnor är underordnade män. Det är då man kan göra de stora förändringarna.

Sedan hoppas jag på att vi kommer någon vart även när det gäller män inom barnomsorgen. Jag tycker att det är bra att vi har diskuterat den frågan här i dag.

Anf. 49 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag vill börja med att vara tydlig mot Lennart Rohdin en gång till och säga att jag tror inte att det är en manlig kultur att slå. Jag vet att majoriteten av männen inte slår. Jag vill säga detta en gång till, därför att om en sak upprepas tillräckligt många gånger kan den bli en sanning även om den inte är det. Jag tror inte att det är en manlig kultur att slå. Men jag tror, precis som Rohdin själv säger i sin interpellation, att maktrelationer i samhället i hög grad är avgörande för att förstå bristerna i jämställdhetsarbetet. Jag ser att makt fortfarande är manligt och att makten fortfarande har våldsmonopol. Därför är det fler män än kvinnor som slår i dag. Jag tycker att vi skall göra allt vi kan för att förändra den bilden och minska våldet över huvud taget.

Hur vi skall minska misstankarna mot de män som finns inom barnomsorgen och skolan i dag, så att de inte känner sig som utpekade potentiella pedofiler, är också väldigt viktigt. Jag tror att det bästa sättet att förändra den bilden är att få in fler män till barnomsorgen. Det exempel som Monica Green nämnde från Skövde är väldigt viktigt, nämligen att män inom barnomsorgen startar nätverk för att stötta varandra.

Skall man då ha kontroll på de människor som man anställer inom barnomsorgen? Jag vet inte. Kanske man skall ha det. I så fall skall man ha kontroll på både kvinnor och män för att garantera barnens bästa. Men hur en sådan kontroll skall kunna vägas mot den personliga integriteten vet jag inte ännu. Ylva Johansson har tillsatt en utredning för att försöka ta reda på det. Jag tror att det är en ganska svår fråga. Men man skall inte stänga dörren för den, därför att barnens säkerhet på dagis är naturligtvis väldigt viktig.

Martin Nilsson kom tillbaka till de lokala initiativen, och jag tror att vi skulle kunna skynda på jämställdhetsarbetet mycket mer genom att sprida goda exempel. Jag tror att många kommuner, arbetsgivare, landsting och många andra fortfarande bär på en oro för att ett mer aktivt jämställdhetsarbete skulle kosta så mycket mera pengar och att de därför gärna blundar för behovet av att skynda på utvecklingen, vilket enligt min mening är helt fel. Om vi såg på jämställdhetsarbetet från ett ekonomiskt perspektiv skulle vi se att det faktiskt gynnar både verksamheter och personal på många olika sätt.

De uppföljningar som vi har gjort av de pappautbildningar som har anordnats av landsting och barnavårdscentraler har visat att de är mycket kostnadseffektiva. Vi ser ett tydligt samband mellan de pappor som har gått en pappautbildning och antalet föräldraledighetsdagar som dessa pappor sedan tar ut för att delta aktivt med sina barn. Vi kan också se att föräldrar som har gått föräldrautbildningen i mindre utsträckning än andra mammor och pappor separerar under barnets första levnadsår. Det är klart att det också finns ekonomiska aspekter på sådana delar av verksamheten.

Jag tror alltså att nästa stora kliv i jämställdhetsarbetet är att skapa goda exempel, att påverka attityder, att få var och en av oss att förändra våra beteenden. Vi har starka lagar i dag, vi har projekt, och vi har regleringsbrev som understryker regeringens ambition i jämställdhetsarbetet. Men får vi inte med oss folkflertalet i ett sådant förändringsarbete kommer det fortfarande att gå alldeles för långsamt.

Anf. 50 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Till Monica Green kan jag säga att Folkpartiet är betydligt större förespråkare för detta med personval än vad delar av den socialdemokratiska rörelsen är. Därför har jag ganska stora förhoppningar om att Folkpartiets väljare kommer att se till att vi får en vettig representation i riksdagen. Skillnaden är möjligen den att i Folkpartiet spelar det inte så stor roll om man är man eller kvinna, om man är engagerad och deltar aktivt i jämställdhetsdebatten.

Vad gäller prostitutionsdebatten återkommer vi om några veckor. Jag konstaterar att för Monica Green är det i den här debatten, som i så många andra jämställdhetsdebatter, så att det är Socialdemokraterna som definierar vad som är det enda rätta sättet att hantera frågan.

Martin Nilsson konstaterar att jag ser att vi har ett manssamhälle som förklarar bristerna på jämställdhet men förstår inte varför jag inte ser att detta är orsaken till mäns våld mot kvinnor. Men vad är det då som förklarar alla andra former av våld: våld mot barn, kvinnor mot kvinnor, kvinnor mot män etc.? Kan det inte vara så att det finns likartade förklaringar till våld mellan enskilda människor som när det gäller män som slår kvinnor? Jag tror nämligen inte att de män som slår kvinnor gör det därför att manssamhället, som vi alla arbetar på att få bort, är det som uppmanar dem att göra detta. I stället tror jag att det beror på att de oftast känner en förskräcklig maktlöshet, och då tar de till det enda som återstår.

Jag vill avsluta med att konstatera att visst är det bra med lokala aktiviteter, men centrala signaler är minst lika viktiga. Vem är det som sprider bilden? Ja, i regeringens proposition säger man under rubriken Allmänna utgångspunkter att regeringens förslag bygger på tre centrala utgångspunkter. Den andra utgångspunkten handlar om "att öka den manliga kulturens kopplingar till våld mot kvinnor, att män själva agerar för att förhindra det manliga våldet mot kvinnor". Detta är, enligt vad jag i ämnet svenska fick lära mig, bestämd form singularis. Det är den signalen som regeringen skickar ut till de unga osäkra män som tvekar om de skall ägna sig åt barn i familj, i skola eller förskola. Det behövs initiativ också centralt!

Prot. 1997/98:98

28 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 51 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Lennart Rohdin sade att det inte spelar någon roll om det är kvinnor eller män i Folkpartiets riksdagsgrupp. Det är klart att det gör. Det är jätte viktigt att det finns både kvinnor och män på våra riksdagslistor. Dels spelar det roll hur man tillämpar den praktiska politiken – det gör det i alla fall i mitt parti – dels spelar det en symbolisk roll för alla som skall gå och rösta när man ser att både kvinnor och män har en möjlighet att påverka beslut, att både kvinnor och män kan ta del av makten. Jag tycker att vi skall vara måna om att få in både kvinnor och män i politiken och att vi skall sträva efter att dela uppdragen lika.

Jag tror att allt det våld som vi kan se i samhället – inte bara det våld som män visar mot kvinnor, utan också det som Lennart Rohdin var inne på; det våld som kvinnor visar mot andra kvinnor, män mot andra män och ibland kvinnor eller män mot barn – är ett sätt att visa makt. Det handlar om att styra och om att trycka ned en annan människa. De som slår visar makt och de som blir slagna känner en stor maktlöshet. För dem spelar naturligtvis den här typen av debatt väldigt stor roll. Här ser de att det finns flera politiska partier som tar avstånd från våldet.

Det spelar också roll att vi har starka lagar, att alla de som blir slagna vet att man kan vända sig till olika myndigheter för att få stöd och hjälp. Det här handlar ju om en kriminell handling som är lika allvarlig som all annan brottslighet som kan äga rum i samhället.

Kan vi komma på fler exempel, fler projekt eller fler försök som på olika vis kan skynda på utvecklingen mot att få fler män som söker sig till skola och barnomsorg, skall jag gärna ta till mig dem. Jag är mån om att vi får fler män inom skolan och barnomsorgen. Jag är övertygad om att det skulle vara bra för de kvinnliga förskollärare, fritidspedagoger och lärare som finns där i dag. Men framför allt skulle det vara bra för barnen. Alla metoder som kan skynda på det arbetet tycker jag är viktiga. Men framför allt tror jag att de bästa förespråkarna för att vi skall lyckas med detta är de män som redan finns där genom att de kan stötta och locka andra män till sin verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 27 april

1997/98:281 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till finansministern

Offentlig upphandling

1997/98:282 av *Lennart Rohdin* (fp) till statsrådet Pierre Schori

Visering från Algeriet

1997/98:283 av *Lennart Rohdin* (fp) till statsrådet Pierre Schori

Livsmedelshjälp till Nordkorea

1997/98:284 av *Elver Jonsson* (fp) till utbildningsministern

De teologiska högskolorna

1997/98:285 av *Sten Andersson* (m) till inrikesministern
Konkurrens på hyresmarknaden
1997/98:286 av *Rune Rydén* (m) till utbildningsministern
Forskarutbildningen
1997/98:287 av *Peter Weibull Bernström* (m) till statsrådet Lars Engqvist
Dubbelt medborgarskap
1997/98:288 av *Ingvar Eriksson* (m) till kommunikationsministern
Besiktning av svenskregistrerad bil i utlandet
1997/98:289 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Valfrihet i barnomsorgen
1997/98:290 av *Lennart Rohdin* (fp) till justitieministern
Samhällets förhållningssätt till dem som drabbats av sexuellt våld
1997/98:291 av *Lennart Rohdin* (fp) till statsrådet Thomas Östros
Beskattningen av skadestånd på grund av sexuella trakasserier
1997/98:292 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern
Fiskerilagen
1997/98:293 av *Annika Nordgren* (mp) till jordbruksministern
Djurförsök inom FOA
1997/98:294 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsrådet Pierre Schori
Flyktingpolitiken
1997/98:295 av *Kia Andreasson* (mp) till socialministern
Lag som begränsar ljudnivån
1997/98:296 av *Gudrun Schyman* (v) till statsministern
Inkomstskillnaderna
1997/98:297 av *Roland Larsson* (c) till socialministern
Livsviktiga mediciner
1997/98:298 av *Bo Könberg* (fp) till justitieministern
SÄPO
1997/98:299 av *Bo Könberg* (fp) till socialministern
Vårdköerna
1997/98:300 av *Ulf Kero* (s) till utbildningsministern
Utbildningen av bergsingenjörer
1997/98:301 av *Per Lager* (mp) till socialministern
Barnkonsekvensbeskrivningar
1997/98:302 av *Per Lager* (mp) till kommunikationsministern
Transporter genom Bohuslän
1997/98:303 av *Marianne Samuelsson* (mp) till
statsministern
Barns rätt i samhället
1997/98:304 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till jordbruksministern
Uppstramning av de djurförsöksetiska nämnderna
1997/98:305 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Bin och biodling
1997/98:306 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Burhållning av minkar
1997/98:307 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Bensaxar
1997/98:308 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Begränsning av djurs lidande
1997/98:309 av *Marianne Samuelsson* (mp) till jordbruksministern
Jäv och kollegialitet i de djurförsöksetiska nämnderna

1997/98:310 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till utrikesministern
Tibet

1997/98:311 av *Eva Goës* (mp) till näringsministern
Polenkabeln

1997/98:312 av *Birger Schlaug* (mp) till jordbruksministern
CFN:s allmänna råd

1997/98:313 av *Birgitta Hambræus* (c) till utrikesministern
OSSE

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 maj.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 24 april

1997/98:676 av *Eva Goës* (mp) till socialministern
Lobotomi

den 27 april

1997/98:677 av *Eva Goës* (mp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Handel med sälskinn

1997/98:678 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Lars Engqvist
Fördelning av integrationsmedel

den 28 april

1997/98:679 av *Chatrine Pålsson* (kd) till kommunikationsministern
Körkortregler för handikappade

Fråga 676 redovisas i bilaga som fogats till detta protokoll.

Frågorna 677–679 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 maj.

11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att följande skriftliga svar på fråga inkommit

den 28 april

1997/98:662 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern
Radioaktivt avfall

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 maj.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.17 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen.....	1
3 § Svar på interpellation 1997/98:231 om de mindre sjukhusen.....	1
Anf. 1 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	1
Anf. 2 CHATRINE PÅLSSON (kd)	3
Anf. 3 LEIF CARLSON (m)	4
Anf. 4 THOMAS JULIN (mp)	5
Anf. 5 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	6
Anf. 6 CHATRINE PÅLSSON (kd)	7
Anf. 7 LEIF CARLSON (m)	7
Anf. 8 THOMAS JULIN (mp)	8
Anf. 9 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	8
Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd)	9
Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	10
4 § Svar på interpellation 1997/98:232 om behovet av olika vårdformer	11
Anf. 12 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	11
Anf. 13 CHATRINE PÅLSSON (kd)	12
Anf. 14 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	13
Anf. 15 CHATRINE PÅLSON (kd).....	14
Anf. 16 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	15
Anf. 17 CHATRINE PÅLSON (kd).....	16
5 § Svar på interpellation 1997/98:251 om vård och omsorg	16
Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	16
Anf. 19 GÖTE JONSSON (m).....	18
Anf. 20 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	19
Anf. 21 GÖTE JONSSON (m).....	20
Anf. 22 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	21
Anf. 23 GÖTE JONSSON (m).....	22
Anf. 24 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	23
6 § Svar på interpellation 1997/98:229 om snabbtåg Gävle–Östersund	24
Anf. 25 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	24
Anf. 26 SVEN BERGSTRÖM (c)	25
Anf. 27 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	26
Anf. 28 SVEN BERGSTRÖM (c)	27
Anf. 29 LENNART ROHDIN (fp).....	28
Anf. 30 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	29
Anf. 31 SVEN BERGSTRÖM (c)	29
Anf. 32 LENNART ROHDIN (fp).....	30
Anf. 33 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	30
7 § Svar på interpellation 1997/98:242 om Posten AB	31
Anf. 34 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	31

Anf. 35 PER BILL (m).....	32	Prot. 1997/98:98
Anf. 36 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	33	28 april
Anf. 37 PER BILL (m).....	34	
Anf. 38 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	34	
Anf. 39 PER BILL (m).....	35	
Anf. 40 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s).....	35	
Ajournering.....	36	
Återupptagna förhandlingar	36	
8 § Svar på interpellation 1997/98:246 om föreställningar om		
manliga egenskaper.....	36	
Anf. 41 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	36	
Anf. 42 LENNART ROHDIN (fp).....	37	
Anf. 43 MARTIN NILSSON (s)	38	
Anf. 44 MONICA GREEN (s)	40	
Anf. 45 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	40	
Anf. 46 LENNART ROHDIN (fp).....	42	
Anf. 47 MARTIN NILSSON (s)	43	
Anf. 48 MONICA GREEN (s)	43	
Anf. 49 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	44	
Anf. 50 LENNART ROHDIN (fp).....	45	
Anf. 51 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	46	
9 § Anmälan om interpellationer	46	
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	48	
11 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	48	
12 § Kammaren åtskildes kl. 18.40.....	49	

Prot. 1997/98:98
28 april

Elanders Gotab, Stockholm 1998